

**INFORMACIJA
O AKTIVNOSTIMA NA REALIZACIJI RAZVOJNIH PROJEKATA NA UNAPREĐENJU
TURISTIČKE INFRASTRUKTURE**

(period januar – jun 2023. godine)

Oktobar 2023. godine

UVOD

U skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu, Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (u daljem tekstu „Ministarstvo“) u obavezi je da na polugodišnjem nivou pripremi Informaciju o aktivnostima na realizaciji razvojnih projekata na unapređenju turističke infrastrukture (u daljem tekstu „Informacija“), a za sljedeće projekte:

- Ski centar „Kolašin 1600“,
- Ski centar „Žarski“,
- Ski centar „Cmiljača“,
- Ski centar „Savin Kuk“,
- Ski centar „Štedim - Hajla“ i
- Valorizacija Đalovića pećine.

U Informaciji je dat pregled aktivnosti na realizaciji razvojnih projekata na unapređenju turističke infrastrukture i ponude, u prvom redu skijališta, ali i prirodnih atrakcija poput Đalovića pećine, sa trenutnim statusom i fazama realizacije, a koji uključuju izgradnju novih žičara (skijaških i panoramskih), skijaških staza, baznih stanica, pristupnih puteva i prateće infrastrukture, mehanizacije i sistema za vještačko osnježavanje.

Ministarstvo je u pripremi predmetne Informacije koristilo podatke dostavljene od Uprave za kapitalne projekte kroz „Izvještaj o realizaciji projekata „Unapređenje turističke ponude“ za period 1.1.2023-30.6.2023.“, ali i informacije koje su dobijane tokom sastanaka operativnih timova za praćenje realizacije projekta, koje čine predstavnici relevantnih državnih institucija i subjekata, sa kojima, kao resormo ministarstvo za realizaciju projekata kroz Kapitalni budžet, ostvaruje usku saradnju na realizaciji navedenih projekata.

Na realizaciji razvojnih projekata izgradnje ski centara na Bjelasici sa kolašinske, bjelopoljske i mojkovačke strane, ski centra na Durmitoru, ski centra na Štedimu i Hajli i valorizaciji Đalovića pećine, a koji podrazumjevaju izgradnju putne infrastrukture, pristupnih saobraćajnica i parkinga, elektro i telekomunikacione infrastrukture, sistema vodosnabdijevanja i odvođenja otpadnih voda, uslužno-ugostiteljskih objekata, žičara, ski staza, pješačkih staza, ukupno je do sada investirano skoro **106 miliona eura**.

Ski centar „Kolašin 1600“, Kolašin

U skladu sa Prostornim planom posebne namjene Bjelasica i Komovi, zona **planinskog centra Kolašin 1600** se nalazi u južnom dijelu područja Bjelasice na teritoriji opštine Kolašin. Zona za bazno naselje planinskog centra Kolašin 1600 se nalazi na oko 1600 mnm i površina baznog naselja iznosi 27,19 ha. Bazno naselje planinskog centra se sastoji od zone parkinga na ulazu u bazno naselje, zone sa objektima centralnog naselja sa hotelima, apartmanima, recepcijom i javnim sadržajima, zone zasebnih grupacija sa objektima jednorodničnih i višerodničnih smještajnih jedinica i površina za polazište ski liftova.

Pristup baznom naselju planinskog centra i skijalištu organizovan je iz pravca Kolašina novoizgrađenim putem koji se odvaja od puta koji vodi ka Ski centru Kolašin 1450.

U 2014. godini su započete aktivnosti u cilju stvaranja infrastrukturnih pretpostavki za valorizaciju prostora budućeg planinskog centra u skladu sa Prostornim planom posebne namjene Bjelasica i Komovi, a najznačajnije infrastrukturne aktivnosti se odvijaju na skijalištu Ski centa „Kolašin 1600“, koji se prepoznaje kao nosilac razvoja zimskog turizma u Crnoj Gori. Investicioni elaborat

u okviru kog je izvršena procjena investicije i predložena dinamika realizacije projekata kojim se stvaraju infrastrukturni preduslovi koji su bili neophodni za formiranje novog Ski centra „Kolašin 1600“ je pripremljen 2014. Izgradnja Ski centra „Kolašin 1600“ je zamišljena kao višegodišnja investicija koja se finansira sredstvima iz Kapitalnog budžeta Crne Gore. Formiranjem novog Ski centra „Kolašin 1600“ stvorene su pretpostavke za dalji razvoj planinskog centra Kolašin 1600, u kojem je, prema prostorno-planskoj dokumentaciji i Ugovoru o dugoročnom zakupu lokaliteta planinskog centra „Kolašin 1600“, predviđena gradnja hotelsko-turističkog naselja i pratećih sadržaja, a koji se finansiraju kroz privatna ulaganja dugoročnog zakupca zemljišta Konzorcijuma „Kolašin 1600“. Formiranjem novog Ski centra „Kolašin 1600“ stvorene su pretpostavke i za dalju održivu valorizaciju prostora Bjelasice.

Dakle, realizacija projekta izgradnje Ski centra „Kolašin 1600“ planirana je kroz dvije faze. Prva faza koja je završena, obuhvatala je radove na izgradnji: putne infrastrukture sa parkingom, bazne stanice sa pratećim sadržajima, primarne elektroenergetske mreže, isklopive šestosjedne žičare (K8 „Troglava“), hidrotehničke infrastrukture, ski staza i nabavku neophodne mehanizacije i opreme. Drugom fazom, koja je u toku, su predviđeni radovi na izgradnji dodatne elektronenergetske infrastrukture, isklopive šestosjedne žičare K7 „Klisura“, koja povezuje oba ski centra na ovom lokalitetu (Kolašin 1600 i Kolašin 1450), pratećih ski staza i osnježavanja staza (izgradnja sistema vodosnabdijevanja, akumulacionog jezera i sistema za osnježavanje), kao i nabavka mehanizacije za pripremu i održavanje ski staza.

U cilju daljeg unapređenja turističke ponude, kroz Kapitalni budžet je planirana dodatno i izgradnja ski lifta 1 – „tipa sidro“, ski lifta 2 – „tipa tanjir“, osvjetljenje staza i izgradnja montažno-demontažnog boba.

Do 30.06.2023. godine realizovana su investiciona ulaganja kroz Kapitalni budžet u vrijednosti od €862.670,57 preko Uprave za kapitalne projekte.

Podsjećamo, istovremeno sa infrastrukturnim projektima na ovom lokalitetu koji se finansiraju kroz Kapitalni budžet Crne Gore, u cilju njegove turističke valorizacije sproveden je tenderski postupak preko Savjeta za privatizaciju i kapitalne projekte za dugoročni zakup lokacije Kolašin 1600, i potpisan Ugovor o davanju u dugoročni zakup zemljišta za izgradnju baznog naselja planinskog centra „Kolašin 1600“ na period od 90 godina (21. septembra 2018.) sa Konzorcijumom Kolašin 1600, koji čine privredna društava: Gener 2 Shpk iz Albanije i Ski resort Kolašin - 1600 d.o.o. iz Kolašina. Protokol o stupanju Ugovora na snagu je potpisan 23. decembra 2019. godine, kada su se stvorili uslovi za primopredaju lokacije i početak realizacije projekta.

Realizacija projekta izgradnje hotelsko-turističkog kompleksa ukupnog kapaciteta 2.485 kreveta, vrijedan 77 miliona eura, planirana je kroz četiri Klastera, od kojih je Klaster I obavezujući i iznosi 12,8 miliona eura. Planirana vrijednost radova Klastera I je: I godina - €1.479.240,00; II godina - €3.220.710,00; III godina - €2.492.000,00 i IV godina - €5.608.050,00.

Aktivnosti realizovane od početka projekta:

- **Trafostanica 35/10** – Projekat je završen i izdata upotrebna dozvola. Glavni projekat i izgradnja: „Novi volvox“ d.o.o. Podgorica. Vrijednost: €1.598.889,00.
- **Žičara šestosjed K8** – Izgradnja žičare je završena i izdata upotrebna dozvola, nakon čega je u februaru 2019. godine stavljena u funkciju. Izvođač: Konzorcijum (koji su činili Doppelmayr i „Eminent“ d.o.o. Podgorica). Vrijednost: €9.002.858,49.
- **Ski staze uz žičaru K8** - Projekat se realizovao po principu „projektuj i izgradi“. Ukupna dužina ski staza iznosi 10,5 km (4,5km+6km).

- Izvođač: „Gradnja inženjering MNE“ d.o.o. Podgorica. Vrijednost: €1.207.217,00.
- **Bazna stanica** - Puštena je u rad bazna stanica sa objektom restorana, garaže za ratrake, skijašnice, ambulante itd.
Izvođač: „Toškovići“ doo Podgorica sa podizvođačima „BB solar“ doo Podgorica, „ETG Grupa“ doo Podgorica i „Decom Montenegro“ doo Podgorica. Vrijednost: €2.052.953.
 - **Nabavka mehanizacije** – Izvršena je nabavka mehanizacije iz dva navrata za potrebe održavanja 21 km ski staza uz dvije šestosjedene žičare K8-Troglava i K7-Klisura. U 2018. godini je odabrani ponuđač „Eurozox“ doo Danilovgrad izvršio isporuku dva ratraka i dvoje motornih sanki za potrebe ski centra. Vrijednost investicije €896.852.
Zatim, u junu 2021. godine je odabrani ponuđač „Eurozox“ doo Danilovgrad isporučio dva nova vozila za pripremu i ravnanje snijega na ski stazama (tabača) za potrebe Ski centra „Kolašin 1600“, vrijednosti €1.572.879,00. Svi ugovorni radovi su završeni.
 - **Putna infrastruktura** - Završeni svi ugovoreni radovi.
 - **Rekonstrukcija puta od Ski centra „Kolašin 1450“ – Jezerine do Ski centra „Kolašin 1600“** – Realizacija rekonstrukcije puta u dužini od 2,3 km se sprovela kroz dvije faze koje su završene.
Izvođač: „Toškovići“ d.o.o. Podgorica. Vrijednost: €2.103.433
 - **Izvođenje radova na potpunoj konstrukciji na putu Ski centar „Kolašin 1450“ – Jezerine - Ski centar „Kolašin 1600“, I i II faza (PR8-PR14 i PR1-PR8)** – U 2019. godini su završeni radovi na izgradnji potpornih zidova.
Izvođači: „Akropolis“ d.o.o. Nikšić i „Eurozox“ d.o.o. Danilovgrad. Vrijednost: €1.014.049,22
U toku postavljanja putarske mreže za zaštitu kosina, izvođač radova je obavijestio naručioca i stručni nadzor da je na kosini iza zida, došlo do pojave ozbiljne pukotine. Stručni nadzor je dao svoje mišljenje u kojem nije mogao jasno potvrditi ozbiljnost deformacije, već je predložio angažovanje geologa. U martu 2021. godine je potpisan ugovor za vršenje revizije glavnog projekta osmatranja tla i potporne konstrukcije od PR1 do PR8. Revizija projekta je završena u 2021. godini i projekat je predat izvođaču radova i stručnom nadzoru radi praćenja eventualnih slijeganja tla u toku garantnog perioda.
 - **Parking za dnevne skijaše sa kompletnom infrastrukturom uz Baznu stanicu** - Završeni su svi radovi na izgradnji parkinga za dnevne skijaše.
Izvođač I faza: „Tehnoput MNE“ Podgorica sa podizvođačima „BB Solar“ doo Podgorica i „Integration systems“ doo Podgorica. Ukupna vrijednost radova: €739.979,94
Izvođač II faza: „Crnogoraput“ a.d. Podgorica. Ukupna vrijednost radova: €69.824,99
 - **Izrada Glavnog projekta za izgradnju interne saobraćajnice od kružnog toka do trafostanice TS 35/10kV Kolašin 1450-1600** – Ovaj projekat je počeo u 2019. godini, a u prethodnom periodu je pripremljen Glavni projekat i završena tehnička revizija projekta. Konačni izvještaj revizije nije moguće kompletirati do rješavanja imovinsko-pravnih odnosa. Treba naglasiti da su krajem 2021. godine sredstva za eksproprijaciju obezbijedena, ali eksproprijacija nije realizovana. U 2022. godini ukupno je realizovano €49.815,00.
 - **Vodosnabdijevanje Bazne stanice Ski centra „Kolašin 1600“** - Na osnovu prethodno pripremljene Studije izvodljivosti vodosnabdijevanja Ski centra „Kolašin 1600“ pristupilo se radovima na izgradnji sistema vodosnabdijevanja Bazne stanice koji su i završeni u prethodnom periodu.
Objekat vodosnabdijevanja čine: 2 kaptaže, rezervoar kapaciteta 80 m³ i cjevovod dužine 2700 m.
Izvođač: „Indel Inženjering“ doo Podgorica. Vrijednost: €164.866,94.
 - **Žičara K7 - povezivanje ski centara „Kolašin 1450“ – „Kolašin 1600“** - Prostornim planom posebne namjene „Bjelasica i Komovi“ predviđena je izgradnja isklopive šestosjedne žičare K7 čijom izgradnjom se prostorno povezuju ski zone skijališta „Kolašin 1450“ i „Kolašin 1600“. Kapacitet žičare je 2600 skijaša na sat. Žičara je stavljena u funkciju 14.02.2022. godine.

Obrađivač tehničke dokumentacije i izvođač: Konzorcijumom „Doppelmayr – Kolašin“ (2019). Vrijednost: €8.998.000,00.

- **TS 10/0,4 kV za napajanje žičare K7 i 10kV kablovski vod** - Radovi su završeni. Naime, u jesen 2021. godine raspisan je novi tender i potpisan je ugovor sa izvođačem radova „Ramel“ doo Nikšić. Sagrađena je TS 10/0,4 kV, a riješena su i otvorena pitanja oko obezbjeđivanja saglasnosti za parcele kojima vodi trasa voda. Izvođač: „Ramel“ doo Nikšić. Vrijednosti €95.469
- **Ski staze uz žičaru K7** – Projekat obuhvata izgradnju 9 km ski staza uz žičaru K7 sa pratećom opremom i signalizacijom i realizovan je po principu „projektuj i izgradi“. U prethodnom periodu je završena izrada i revizija tehničke dokumentacije i započeti su zemljani radovi. Problematika na realizaciji ovog projekta odnosila se na izgradnju dijela ski staze broj 17 čija je trasa ispod budućeg vijadukta na saobraćajnici ispred tunela „Klisura“ koju realizuje Uprava za saobraćaj. Međutim, u cilju stavljanja staze u funkciju za zimsku sezonu, ovo pitanje je privremeno riješeno kroz koordinaciju Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma sa Upravom za saobraćaj i realizacija radova je počela. Izvođač: „Inženjeringput“ doo Podgorica. Vrijednost: €1.802.900
- **Izgradnja garaže sa uređenjem terena za potrebe skijališta u Kolašinu** - Projekat je Uprava za kapitalne projekte realizovala u prethodnom periodu kroz posebne pozicije u Zakonu o budžetu, a za potrebe kolašinskih ski centra „Kolašin 1600“ i „Kolašin 1450“. Naime, ova garaža je predviđena za skijaše i posjetioce skijališta „Kolašin 1450“ i „Kolašin 1600“ koji će koristiti njen parking prostor. Dakle, objekat je planiran za potrebe skijališta u Kolašinu i sastoji se iz pet etaža kaskadno raspoređenih tako da prate postojeću topografiju terena. Izgradnja objekta planirana je fazno pri čemu svaka faza čini tehničko-tehnološku i funkcionalnu cjelinu koje će nakon završetka izgradnje biti predate korisniku na upotrebu. Kaskade su definisane modulom za dvosmjerno parkiranje automobila na svakoj etaži. Ukupna površina objekta je 49.067,37 m², a površina I faze je 22.540,75 m², broj parking mjesta u I fazi iznosi 626 za putnička vozila i 8 mjesta za autobuse. Projekat se realizuje po principu „projektuj i izgradi“. Glavni projekat i Izvođač: „Bemax“ d.o.o. Podgorica (ugovor 08.04.2020.). Vrijednost: €9.979.000,00
Revident: „Urbi.pro“ d.o.o. Podgorica
Stručni nadzor: „Urbi.Pro“ d.o.o. Podgorica
Tokom izrade glavnog projekta došlo je do izmjene Idejnog rješenja na inicijativu projektanta, a u cilju boljeg funkcionalnog rješenja objekta. Dobijena je saglasnost tadašnje Uprave javnih radova i pristupilo se reviziji projektne dokumentacije. Završena je izrada i revizija glavnog projekta i nakon izvršene prijave građenja 08.08.2022. godine od strane Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, izvođač je uveden u posao 19.09.2022. godine. Izvođeni su pripremni i zemljani radovi koji su obustavljeni krajem novembra usljed nepovoljnih vremenskih uslova. Na realizaciji projekta u prethodnom periodu utrošeno €2.330.610,64, od čega €39.458,10 za tekuće izdatke, odnosno €2.291.152,54 za kapitalne izdatke. Takođe, potrebno je ukazati na činjenicu da će hidrotehnička infrastruktura biti izgrađena nakon izgradnje primarne infrastrukture za vodosnabdijevanje ski centara.
- **Adaptacija krova garaže za smještaj korpi uz žičaru K8** - Svi radovi su završeni. Izvođač: „Novi Volvox“ d.o.o. Nikšić (2022). Vrijednost: €48.390,34.
- **Vodosnabdijevanje – izgradnja hidrotehničke infrastrukture za potrebe ski centra Kolašin 1600 i Kolašin 1450 sa osnježavanjem** - Izrađeno je Idejno rješenje vodovodnog sistema kojim se obezbjeđuju potrebne količine vode za piće, sanitarne potrebe, protivpožarnu zaštitu i osnježavanje ski staza planinskih centara "Kolašin 1600" i "Kolašin 1450".
Obrađivač Idejnog rješenja: „Sistem-MNE“ d.o.o. Podgorica.

Opština Kolašin dostavila potpisani Projektni zadatak i UTU-e na osnovu kojeg je Uprava za kapitalne projekte pokrenula aktivnosti na raspisivanju javnih nadmetanja za izbor obrađivača i revidenta projektne dokumentacije, izvođača radova i vršioca stručnog nadzora.

Javno nadmetanje za izbor obrađivača tehničke dokumentacije i izgradnju hidrotehničke infrastrukture po principu „projektuj i izgradi“ raspisano je 03.11.2022. godine, procijenjeni iznos javne nabavke €9.196.000,00 sa PDV-om. Javno nadmetanje za izbor revidenta glavnog projekta raspisano je 20.12.2022. godine sa procijenjenim iznosom javne nabavke od €121.000,00 sa PDV-om. Javno nadmetanje za izbor stručnog nadzora nad izvođenjem radova raspisano je 20.12.2022. godine, procijenjena vrijednost javne nabavke je €199.650,00 sa PDV-om.

- **Izgradnja fiksnog ski lifta tipa „sidro“**- Uprava za kapitalne projekte je 29.12.2022. godine raspisala javno nadmetanje za izbor ponuđača za izradu Idejnog rješenja, Glavnog projekta i izgradnju novog fiksnog Ski lifta tipa „sidro“ na skijalištu „Kolašin 1600“ po principu „projektuj i izgradi“, kao i revidenta i vršioca stručnog nadzora, a na osnovu Projektnog zadatka potpisanog od strane Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma. Procijenjena vrijednost radova je €1.720.000,00 bez PDV-a.
- **Izgradnja fiksnog Ski lifta tipa „tanjir“** - Uprava za kapitalne projekte je 30.12.2022. godine raspisala javno nadmetanje za izbor ponuđača za Izradu Idejnog rješenja, Glavnog projekta i Izgradnja novog fiksnog Ski lifta tipa „tanjir“ na skijalištu „Kolašin 1600“ po principu „projektuj i izgradi“, kao i revidenta i vršioca stručnog nadzora, a na osnovu Projektnog zadatka potpisanog od strane Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma. Procijenjena vrijednost radova je €1.245.000,00 bez PDV-a.

Aktivnosti realizovane u izvještajnom periodu:

- **Vodosnabdijevanje – izgradnja hidrotehničke infrastrukture za potrebe ski centra Kolašin 1600 i Kolašin 1450 sa osnježavanjem - Problematika** koja se odnosi na realizaciju projekta javila se nakon Javne rasprave na kojoj je izlagan Elaborat o zaštiti životne sredine projekta. Zbog velikog nezadovoljstva mještana lokaliteta kojim prolazi rijeka Ljevaja, Investitor Opština Kolašin i Vodovod Kolašin pristupili su izmjenili Projektnog zadatka. U izvještajnom periodu nije bilo utoška sredstava.
- **TS 10/04 kV za napajanje žičare K7 i 10kV kablovski vod** - Nakon tehničkog prijema objekta dobijana je upotrebna dozvola u aprilu 2023. godine. Potrebno je da Uprava za kapitalne projekte pokrene proceduru za potpisivanje Ugovora o priključenju na distributivni sistem, a zatim izvrši predaju objekta krajnjem korisniku („Skijališta Crne Gore“ DOO)
- **Ski staze uz žičaru K7** – Projekat za izgradnju 9 km ski staza uz žičaru K7 sa pratećom opremom i signalizacijom je realizovan po principu „projektuj i izgradi“. Obrađivač glavnog projekta i izvođač radova na izgradnji ski staza je „Inženjering put“ d.o.o. Podgorica, a vrijednost projekta iznos €1.802.900,00.
Problematika koja prati realizaciji ovog projekta se odnosi na činjenicu da staza 17 trasom prolazi ispod budućeg vijadukta na saobraćajnici ispred tunela „Klisura“ koju realizuje Uprava za saobraćaj. Ovo pitanje se u cilju stavljanja staze u funkciju rješavalo se uoči svake sezone međuinstitucionalom saradnjom (Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma, Uprava za saobraćaj, Uprava za kapitalne projekte i „Skijališta Crne Gore“). Dakle, završeno je 97% ugovorenih radova, ali da bi se riješila navedena problematika, potreban je završetak vijadukta i vraćanje ski staze u prvobitno stanje. Potrebno je međuinstitucionalno rješavanje pitanje devastacije dijela ski staza, s obzirom da se na terenu i lokalitetu realizuje paralelno više projekata, kako državnih tako i privatnih.
- **Izgradnja garaže za potrebe skijališta u Kolašinu** – Radovi su nastavljeni u 2023. godini, i u toku su. U izvještajnom periodu je na realizaciji projekta utrošeno €862.670,57.

- **Šestosjedna isklopiva žičara K8** – Na projektu postoji otvoreno pitanje rješavanje duga prema Konzorcijumu (Doppelmayr i Eminent) koji je nastao usled promjene stope PDV-a. Uprava za kapitalne projekte prati sudski postupak u cilju mirnog rješavanja spora oko nastale razlike u PDV-u sa Konzorcijumom. Očekuje se saglasnost nadležnog Ministarstva u vezi sporazuma stranaka o sudskom poravnanju.
Izgradnja fiksnog ski lifta tipa „sidro“- U toku je javno nadmetanje.
- **Izgradnja fiksnog Ski lifta tipa „tanjir“** - U toku je javno nadmetanje.

Tabelarni prikaz ulaganja/realizacija

Projekat: Ski centar „Kolašin 1600“ (uključujući i garažu) Predgled realizovanih investicija, po godinama										
Po godinama	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Planirano 2023
Realizovano	192.018	1.236.478	2.994.401	6.497.903	4.919.922	2.660.256	4.456.114	3.254.183	7.236.586	5,671,939

Od početka realizacije projekta Ski centar „Kolašin 1600“ do sada je ukupno investirano € 35.316.771 od čega je u prvoj polovini 2023. godine, odnosno u izvještajnom periodu realizovano €862.670,57

Ski centar „Žarski“, Mojkovac

Zona planinskog centra Žarski se nalazi u sjevernom dijelu područja Bjelasice na teritoriji opština Mojkovac i Bijelo Polje i obuhvata područje površine 1.550 ha na nadmorskoj visini od 1650 m. Najveći dio planiranog baznog područja Žarski se nalazi u opštini Mojkovac a manji dio u opštini Bijelo Polje.

Lokacija je detaljno razrađena Prostornim planom posebne namjene Bjelasica i Komovi i Detaljnom razradom lokaliteta Žarski. U skladu sa Planom bazno naselje planinskog centra će se sastojati od zone parkinga na ulazu u bazno naselje, zone sa objektima centralnog naselja sa hotelima, apartmanima, recepcijom i javnim sadržajima, zone zasebnih grupacija sa objektima jednoporičnih i višeporičnih smještajnih jedinica i površina za polazište ski liftova.

Unutar baznog naselja, u skladu sa Detaljnom razradom lokaliteta Žarski, planirana je mreža pješačkih komunikacija koja će povezivati sve sadržaje naselja i omogućavati prirodno kretanje korisnicima, prateći konfiguraciju terena. Zona ski staza je interpolirana u zonu baznog naselja na način da obezbjeđuje idealnu dostupnost skijašima. U sklopu uređenja terena planirani su trgovi, zelene površine kao i sportski tereni. Planirana neto površina parcela u baznom području Žarski iznosi 67,3 hektara. Planirano je ukupno 6.796 kreveta na osnovu pretpostavke broja ležaja po hektaru. Oko 4.031 skijaša se može planirati na osnovu predloženog parkinga sa dodatnih 3.819 skijaša na osnovu broja ležaja. U samom centru naselja može se planirati 3.629 kreveta i 2.352 skijaša. Detaljnom razradom je predviđena gradnja 14 hotela.

Vlada Crne Gore je 2016. godine započela niz aktivnosti u skladu sa Prostornim planom posebne namjene Bjelasica i Komovi u cilju stvaranja infrastrukturnih pretpostavki za valorizaciju prostora budućeg planinskog centra, pa se stoga značajnije infrastrukturne aktivnosti odvijaju na budućem

skijalištu Žarski. Pripremljen je Investicioni elaborat 2016. godine kojim je izvršena procjena potrebnih sredstava i dinamike realizacije za stvaranje infrastrukturnih preduslova za izgradnju novog Ski centra „Žarski“. Projekat razvoja Ski centra „Žarski“ je zamišljen kao višegodišnji projekat koji se finansira kroz Kapitalni budžet Crne Gore i kojim se obezbjeđuje osnovna infrastruktura skijališta, a sve u cilju kreiranja preduslova za valorizaciju prostora predviđenog za izgradnju baznog naselja, odnosno planinskog centra Žarski.

Aktivnosti realizovane od početka projekta:

- **Izvođenje radova na izgradnji puta Vragodo – Vrioca - Žarski katun - I faza** – izgradnja puta u dužini od 5,3 km izvodi se u II faze.
Radovi na izgradnji puta I faze u dužini 2,3 km su završeni (do PR 180), a ukupna vrijednost radova je € 1.132.133,88.
Izvođač: IGP „Fidija“ d.o.o. Podgorica.
- **Izvođenje radova na izgradnji puta Vragodo – Vrioca - Žarski katun - II faza** - Projektom II faze obuhvaćeni su zemljani radovi na proboju **II faze puta** u dužini od oko 3 km, izrada potpornih zidova i propusta II faze, postavljanje 10 kV kabla, a asfalterski radovi i saobraćajna oprema i signalizacija postavljaju se na cijeloj dužini trase (I i II faza - 5,3 km). U okviru II faze završeni su zemljani radovi na proboju II faze puta, pločasti prospusti i izrada potpornih konstrukcija.
Glavni projekat: „Inter project“ d.o.o. Podgorica
Izvođač: „Toškovići“ d.o.o. Podgorica (ugovor 13.12.2017.). Vrijednost: €1.878.499,21
Revident: „Vu-Ti inženjering“ d.o.o. Bar
Stručni nadzor: „Ding“ d.o.o. Podgorica
Problematika koja prati realizaciju ovog projekta su neriješeni imovinsko-pravni odnosi koji su u nadležnosti Opštine Mojkovac, odnosno nezadovoljstvo mještana projektnim rješenjem. Da bi se nastavilo sa radovima II faze puta, sanacijom kosina i radovima na spoju I i II faze puta raspisano je javno nadmetanje za dopunu glavnog projekta 09.10.2020. godine, a po zahtjevu za dostavljanje ponuda u postupku jednostavnih nabavki. Ugovor sa obrađivačem dopune glavnog projekta, „Kov atelje“ d.o.o. Nikšić, zaključen je od 12.11.2020. godine, u iznosu od € 13.189,00. Javno nadmetanje za revidenta dopune Glavnog projekta je raspisano 11.12.2020. godine, a po zahtjevu za dostavljanje ponuda u postupku jednostavnih nabavki. Ugovor sa revidentom dopune Glavnog projekta, „Građevinski nadzor i laboratorijska ispitivanja“ a.d. Podgorica, zaključen je od 12.01.2021. godine, u iznosu od € 5.324,00. Izrada dopune Glavnog projekta je završena. Zbog mnogobrojnih problema na trasi puta, Uprava za kapitalne projekte je 28.12.2022. godine raspisala javnu nabavku za izbor projektanta za izradu Glavnog projekta za završetak svih preostalih radova na izgradnji puta Vragodo-Vrioci-Žarski katun.
- **Izgradnja puta Vragodo – Vrioca - Žarski katun (potporne konstrukcije) I i II faza** - Nakon izgradnje I faze puta, došlo je do obrušavanja kosina urađenih po projektu i do pojave klizišta. Izrađen je projekat sanacije kosina na I fazi puta Vragodo – Vrioci - Žarski katun, koji se izvodio u dvije faze. Prvom fazom je obuhvaćena izrada zidova 5 i 6, a drugom fazom izrada preostalih 7 od ukupno 9 zidova na I fazi trase puta. Svi ugovoreni radovi su završeni i dostavljen je konačni izvještaj stručnog nadzora o izvedenim radovima.
Izvođači radova: „Toškovići“ d.o.o. Podgorica i „Eko reciklaža“ d.o.o. Podgorica
Vrijednost projekta je €1.183.890,85.
- **Izvođenje radova na sanaciji nestabilnih kosina na lokalitetu Ski centra „Žarski“, opština Mojkovac** - Zbog pojave klizišta i odrona kosina izvedenih po projektu na trasi II faze izgradnje puta Vragodo-Vrioci-Žarski katun, bilo je neophodno da se uradi projekat sanacije nestabilnih kosina, odnosno izrada potpornih zidova. U prethodnom periodu su potpisani

ugovori sa obrađivačem glavnog projekta, revidentom glavnog projekta i izvođačem radova, kao i stručnim nadzorom.

Izvođač radova je izvršio prijavu građenja 19.04.2021. godine, čime su se stekli uslovi za otpočinjanje radova na sanaciji kosina, međutim, Zakonom o budžetu za 2021. godinu nijesu opredijeljena finansijska sredstva za realizaciju projekta i izvođač radova nije otpočeo sa radovima.

Izvođač: „Koding“ d.o.o. Podgorica

- **Izvođenje radova na izgradnji izmijenjene trase puta Vragodo-Vrioci-Žarski katun, posljednjih 500 m** - Prilikom izrade projektne dokumentacije puta Vragodo – Vrioci - Žarski katun nije bila poznata tačna lokacija bazne stanice, te je neophodno bilo izvršiti ponovno projektovanje posljednjih 500 m puta.

Projekat detaljnih geotehničkih istraživanja je dostavljen projektantu i revidentu. Projektant je u decembru 2021. godine dostavio revidentu elektronsku verziju projekta. Revident je i u preliminarnom izvještaju iz januara 2022. godine naveo primjedbe na tehničku dokumentaciju, koje su procesuirane na dalju obradu. U drugoj polovini 2022. godine sprovedene su aktivnosti na doradi projektne dokumentacije po primjedbama revidenta s početka 2022. godine.

- **Bazna stanica Ski centra „Žarski“** (Izgradnja privremenog ugostiteljskog objekta sa rentiranjem sportske opreme za potrebe Ski centra „Žarski“) - Površina objekta bazne stanice je 1998,67 m², spratnost prizemlje i sprat. Realizacija ovog projekta planirana je u dvije faze, po principu „projektuj i izgradi“. Prva faza obuhvata: izvođenje radova na izgradnji i opremanju ugostiteljskog objekta sa prilaznim platoima i prilaznom stazom za skijašnicu i izgradnji izvoda instalacija infrastrukturnih priključenja, a II faza obuhvata: izgradnju parkirališta i uređenje terena.

Završena je izrada i revizija glavnog projekta i izvedeni su zemljani radovi i radovi na izradi armirano - betonskih temelja objekta, a izvođeni su radovi na izradi armirano-betoniranskih zidova i stubova suterena. Usljed nepovoljnih vremenskih uslova radovi su privremeno obustavljeni i gradilište je konzervirano početkom decembra 2020. godine i od tada radovi više nijesu izvođeni.

Početkom jula 2021. godine izvođač radova je, usljed nastupanja promijenjenih okolnostina na tržištu materijala i radne snage, zatražio izmjenu ugovorene cijene izvođenja radova, sporazumni raskid ili zamrzavanje ugovora do normalizacije tržišta. Zahtjev je proslijeđen Ministarstvu finansija na dalje razmatranje.

Obrađivač Glavnog projekta i izvođač: „Naš Mojkovac“ iz Podgorice

- **Primarna elektroenergetska infrastruktura** je planirana u sklopu izgradnje Ski centra „Cmiljača“. U prethodnom periodu pojavili su ozbiljni problemi prilikom izgradnje dalekovoda DV 35kV TS 110/35kV “Ribarevine”– TS 35/10kV Cmiljača.
- **Sekundarna elektroenergetska infrastruktura** – Planirana je priprema tenderske dokumentacije za izradu projekta sekundarne elektroenergetske infrastrukture koja će se dijelom izgraditi u sklopu buduće saobraćajnice između Cmiljače i Žarskog.
- **Izrada projektne dokumentacije vodosnabdijevanja uslužno – servisnih objekata na lokaciji planinskog centra „Žarski“** - U 2018. godini je poništen tender za izradu Hidrotehničke studije, nakon čega je tadašnje Ministarstvo održivog razvoja i turizma početkom oktobra 2020. godine dostavilo dopunjen i potpisan projektni zadatak, na osnovu koga je Uprava javnih radova sprovedla proceduru javne nabavke za izbor najpovoljnijeg ponuđača za izradu Glavnog projekta vodosnabdijevanja I faze uslužno-servisnih objekata. Javno nadmetanje za izbor obrađivača Glavnog projekta je raspisano početkom decembra 2020. godine, ali je isto i poništeno u julu 2021. godine.
- **Nabavka žičare šestosjeda Z4** - U 2019. godini je potpisan Ugovor sa obrađivačem tehničke dokumentacije i izvođačem radova, „Novi Volvox“ d.o.o. Podgorica u vrijednosti €8.990.700. Završena je izrada lidejnog rješenja i Glavnog projekta, i sprovedene su aktivnosti na nabavci

opreme. Takođe, izvršena je i prijava radova na dijelu katastarskih parcela na kojima se ne sprovodi postupak eksproprijacije i izvođač je uveden u posao.

- **Ski staze uz žičaru Z4** - Potpisan je ugovor po principu „projektuj i izgradi“ za izgradnju oko 9,5 km ski staza uz buduću žičaru Z4 sa „Gradnja inženjering MNE“ d.o.o. Podgorica, vrijednosti € 1.899.700. Završena je izrada i revizija projektne dokumentacije. Izvršena je prijava radova na dijelu katastarskih parcela na kojima se ne sprovodi postupak eksproprijacije i izvođač je uveden u posao 2020. godine. Radovi su u prvoj polovini 2022. godine izvođeni na katastarskim parcelama na kojima je završen postupak eksproprijacije. Završeno je preko 80% ugovorenih radova.
- **Izgradnja puta u cilju povezivanja baznog naselja Cmiljača sa planinskim centrom Žarski** – Planirano je da se predviđena saobraćajnica nadoveže na planirani put Ravna Rijeka – Jasikovac - Cmiljača, zatim dalje kroz planirano bazno naselje „Cmiljača“ do bazne stanice „Cmiljača“ i od bazne stanice „Cmiljača“ prema planinskom centru i baznoj stanici „Žarski“. U 2020. godini su potpisani ugovori sa obrađivačem Idejnog rješenja i Glavnog projekta i revidentom glavnog projekta „Civil engeneer“ d.o.o. Podgorica.
- **Adaptacija objekta za potrebe Skijališta Crne Gore u Mojkovcu** - Projektom dokumentacijom predviđena je adaptacija dijela postojećeg objekta koji je u vlasništvu Opština Mojkovac, a za potrebe DOO „Skijališta Crne Gore“ Mojkovac. Poslovni prostor se sastoji od: ulaznog hodnika, stepeništa, toaleta, portirnice i čajne kuhinje u prizemlju. Na spratu se nalazi veliki centralni hodnik sa osam prostorija raspoređenih oko njega. Površina objekta iznosi je 188,90 m², a spratnost objekta je prizemlje i sprat. Svi ugovoreni radovi su završeni i izvršena je primopredaja objekta korisniku.
Na realizaciji projekta u prethodnom periodu ukupno je realizovano €138.138,00.
- **Regionalni put Mojkovac-Vragodo-Lubnica dužine 8,5 km** – Preko Uprave javnih radova (sadašnje Uprave za kapitalne projekte) je završena izrada i revizija projektne dokumentacije. Na realizaciji projekta u prethodnom periodu je utrošeno €24.474, a dalje aktivnosti na realizaciji projekta sprovodi **Uprava za saobraćaj**.
- **Most na rijeci Tari - povezivanje regionalnog sa magistralnim putem cca L=220 m** - Preko Uprave javnih radova (sadašnje Uprave za kapitalne projekte) je završena izrada i revizija projektne dokumentacije. Na realizaciji projekta u prethodnom periodu je utrošeno € 49.030, a dalje aktivnosti na realizaciji projekta sprovodi **Uprava za saobraćaj**.

Aktivnosti realizovane u izvještajnom periodu:

- **Izvođenje radova na izgradnji puta Vragodo – Vrioca - Žarski katun - II faza** –Uprava za kapitalne projekte je zaključila Ugovor 23.06.2023. godine sa “Geotechnics, Projects & Consulting” doo Podgorica za izradu Glavnog projekta za završetak svih radova na izgradnji puta VragodoVrioci-Žarski katun i sa DOO “Civil Engineering” Podgorica, Ugovor 02.06.2023. godine za reviziju istog projekta. Nakon izrade projektne dokumentacije i regulisanja imovinsko pravnih odnosa, nastaviće se sa realizacijom druge faze izgradnje puta Vragodo-Vrioci-Žarski katun Da bi se nastavilo izvođenje radova na dijelu trase po dopunjenom revidovanom glavnom projektu potrebno je da Opština Mojkovac riješe imovinsko-pravne odnose.
- **Problematika** koja prati realizaciju ovog projekta su neriješeni imovinsko-pravni odnosi na vezi I i II faze puta koji su u nadležnosti Opštine Mojkovac, odnosno nezadovoljstvo mještana projektnim rješenjem. Kada su u pitanju isplate za eksproprijacije neophodno je uključivanje Ministarstva finansija.
- **Izvođenje radova na sanaciji nestabilnih kosina na lokalitetu Ski centra „Žarski“, opština Mojkovac** – Radovi na objektu nijesu izvođeni u 2023. godini.
- **Izvođenje radova na izgradnji izmijenjene trase puta Vragodo-Vrioci-Žarski katun, posljednjih 500 m** – U toku je revizija Glavnog projekta. U izvještajnom periodu nije bilo uoška sredstava.

- **Bazna stanica** (Izgradnja privremenog ugostiteljskog objekta sa rentiranjem sportske opreme za potrebe Ski centra „Žarski“) - U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti. Uprava za kapitalne projekte je najavila raskidanje Ugovora sa izvođačem radova.
- **Izrada projektne dokumentacije vodosnabdijevanja uslužno – servisnih objekata na lokaciji planinskog centra „Žarski“** –U izvještajnom periodu na realizaciji projekta nije bilo aktivnosti.
- **Nabavka žičare šestosjeda Z4** - U 2023. godinu radovi se nijesu izvodili. **Problematika** na projektu su neriješeni imovinsko-pravni odnosi, koji zahtijevaju uključivanje Opštine Mojkovac u rješavanju istih.
- **Ski staze uz žičaru Z4** - U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti. Da bi se nastavilo sa radovima, neophodno je da Opština Mojkovac riješi preostale imovinsko-pravne odnose.
- **Izgradnja puta u cilju povezivanja baznog naselja Cmiljača sa planinskim centrom Žarski** - U toku su pripremne aktivnosti na geodetskom snimanju terena i izrada varijantnog lidejnog rješenja.
- **Primarna i sekundarna elektroenergetska infrastruktura** – U izvještajnom periodu Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma se intenzivno bavilo rješavanjem problematike iz prethodnog perioda i pribavljanjem relevante dokumentacije i podataka u cilju pripreme kvalitetnog Projektog zadatka za izradu Glavnog projekta trafostanice TS 10/0,4kV, 2x1000kVA „Z4“ i priključnog 10kV kablovskog voda“ i Projektog zadatka za izgradnju dalekovoda 35kV od TS110/35kV Ribarevine do TS35/10kV, kako se ne bi događali slični propusti prilikom faze izvođenja radova. Nakon finalizovanja isti će biti dostavljeni Upravi za kapitalne projekte na dalje postupanje.
- **Izgradnja 10 kV kablovskog voda od TS 35/10 „Cmiljača“ do TS 10/0,4 kV bazna stanica** - U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti. Potrebno je da se pripremi dokumentacija i dostavi Upravi za kapitalne projekte na osnovu koje bi se pokrenule aktivnosti na realizaciji projekta.

Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma formiralo je Operativni tim za praćenje realizacije projekata „Ski centar Žarski“, opština Mojkovac i Ski centar „Cmiljača“, opština Bijelo Polje, a koji čine predstavnici Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, Ministarstva finansija, Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Uprave za kapitalne projekte, Uprave za saobraćaj, Skijališta Crne Gore, CEDIS-a, Opštine Bijelo Polje i Opštine Mojkovac. U toku izvještajnog perioda održano je više sastanaka Opretaivnog tima u cilju rješavanja otvorenih pitanja na realizaciji projekta.

Tabelarni prikaz ulaganja/realizacija

Projekat: Ski centar „Žarski“ Predgled realizovanih investicija, po godinama										
Po godinama	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Planirano 2023
Realizovano	-	23.283	16.707	1.166.858	413.289	2.408.121	6.654.160	2.363.882	993.107	2.711.702

Od početka realizacije projekta Ski centar „Žarski“ do sada je ukupno investirano € 14.039.407 od čega je u prvoj polovini 2023. godine nije bilo utroška sredstava.

Ski centar „Cmiljača“, Bijelo Polje

Lokacija budućeg planinskog centra Cmiljača je detaljno razrađena Prostornim planom posebne namjene Bjelasica i Komovi i Detaljnom razradom lokaliteta Cmiljača. Zona baznog naselja Cmiljača se nalazi u sjevernom dijelu područja Bjelasice na teritoriji opštine Bijelo Polje, takođe i u sjeveroistočnom dijelu zone planinskog centra Žarski na 1.620 mnm sjeverno od ski terena i njena površina iznosi 7,5 ha. Naime, bazno naselje Cmiljača je, u skladu sa Planom, predviđeno kao komplementarno područje sa dodatnim smještajnim kapacitetima za planinski centar Žarski.

Pristup baznom naselju organizovan je sa istoka, iz pravca Bijelog Polja. Konceptom organizacije baznog naselja planinskog centra predviđeno je da bazno naselje Cmiljača obezbijedi smještajne kapacitete za turiste u blizini liftova i staza ski područja Žarski. Cmiljača će dakle služiti Žarskom kao komplementarno područje sa dodatnim smještajnim kapacitetima tokom zimskih mjeseci i kao zaseban planinski centar Cmiljača tokom ljeta.

U baznom naselju planinskog centra Cmiljača su planirane zone sa 4 hotela i 22 bungalova, kao i površine za polazište ski liftova, sa ukupno 1.995 ležaja. Unutar baznog naselja planirana je mreža pješačkih komunikacija koja će povezivati sve sadržaje naselja, a zona ski staza će biti interpolirana u zonu baznog naselja na način da obezbjeđuje idealnu dostupnost skijašima.

Planirana je i saobraćajna veza prema Žarskom na trasi postojećeg neasfaltiranog puta kako bi se ostvarila povezanost između baznih naselja Žarski i Cmiljača.

U 2014. godini su započete aktivnosti u cilju stvaranja infrastrukturnih pretpostavki za valorizaciju prostora budućeg planinskog centra „Cmiljača“, a u skladu sa Prostornim planom posebne namjene Bjelasica i Komovi i Detaljnom razradom lokaliteta Cmiljača. Investicioni elaborat u okviru kog je izvršena procjena investicije i predložena dinamika realizacije projekata kojim se stvaraju infrastrukturni preduslovi koji su bili neophodni za formiranje novog Ski centra „Cmiljača“ je pripremljen 2014. Izgradnja Ski centra „Cmiljača“ je zamišljena kao višegodišnja investicija koja se finansira sredstvima iz Kapitalnog budžeta Crne Gore. Formiranjem novog Ski centra „Cmiljača“ stvaraju se pretpostavke za valorizaciju prostora predviđenog za izgradnju baznog naselja, odnosno planinskog centra Cmiljača.

Aktivnosti realizovane od početka projekta:

- **Izgradnja puta Ravna Rijeka – Jasikovac - Cmiljača** - Izgradnja pristupnog puta Ravna Rijeka – Jasikovac – Cmiljača dužine 15,5 km realizuje se fazno.
Izgradnja saobraćajnice Ravna rijeka – Jasikovac u dužini od 5,5 km – Završeno je izvođenje radova sa jednim slojem asfaltnog zastora, osim na dijelu trase gdje postoje imovinsko-pravni problemi u dužini od 350 m i na početku trase zbog klizišta u dužini od 200 m, za čiju sanaciju je izrađena projektna dokumentacija. Tokom izvođenja radova na dionici došlo je do pojave dodatnih klizišta.
Sanacija klizišta „Latinska kosa“ – svi ugovoreni radovi su završeni i predat je konačni izvještaj nadzora. Ukupno je u ovaj projekat uloženo € 192.729.
- Izgradnja saobraćajnice Jasikovac – Cmiljača u dužini od 10 km – U prethodnom periodu je završeno probijanje trase puta Jasikovac – Cmiljača u dužini od cca 10 km, koje se realizovalo kroz tri faze.
 - Radovima I faze obuhvaćeni su zemljani radovi u dužini od 120 m, potporni zidovi i propust na kompletnoj dužini trase.
 - Radovima II faze obuhvaćeni su zemljani radovi u dužini od 3,76 km, potporni zidovi i propust na kompletnoj dužini trase.
 - Radovima III faze obuhvaćeni su zemljani radovi u dužini od 3 km, potporni zidovi i propust na kompletnoj dužini trase.

U ovaj dio puta ukupno je uloženo € 4.548.015.

- **Sanacija puta Ravna Rijeka – Jasikovac** - Glavni projekat sanacije puta „Ravna Rijeka – Jasikovac” je izrađen i poslat na reviziju. Nakon dobijanja pozitivnog mišljenja Uprava za kapitalne projekte će preuzeti dalje aktivnosti na realizaciji putnog pravca Ravna Rijeka – Jasikovac - Cmiljača.
- **Izvođenje radova na izgradnji vodosnabdijevanja uslužno – servisnih objekata na lokaciji planinskog centra Cmiljača** - Završena je izrada Hidrotehničke studije izvodljivosti i izrađen je Glavni projekat I faze vodosnabdijevanja objekta.
Glavni projekat I faze vodosnabdijevanja objekta na lokaciji planinskog centra „Cmiljača” sastoji se od: kaptažnih građevina na izvorima br. „4“, „4a“, „5“ i „6“ (brojevi izvora preuzeti iz Hidrotehničke studije), gravitacionog cjevovoda od kaptažnih građevina do rezervoara I faze, dužine oko 5000 m', izrade rezervoara I faze, zapremine 80 m³, na koti oko 1700 mm, gravitacionog cjevovoda od rezervoara I faze do uslužno-servisnih objekata centra, dužine 800m'.
Potpisan je ugovor sa izvođačem radova „Indel Inženjering“ d.o.o. Podgorica. U cilju uvođenja izvođača u posao tadašnje Ministarstvo održivog razvoja i turizma je izvršila prijavu radova. Obaveza Opštine Bijelo Polje je bilo dostavljanje riješenih problema eksproprijacije duž trase vodovoda, u međuvremenu Uprava za kapitalne projekte je raskinula Ugovor sa izvođačem „Indel inženjering” d.o.o. Podgorica .
- **Primarna elektroenergetska infrastruktura za potrebe napajanja kompleksa Cmiljača i Žarski katun**
Izgradnja trafostanice „Cmiljača“ 35/10kV - Izgradnja trafostanice Cmiljača 35/10 kV predstavlja dio izgradnje elektroenergetske infrastrukture za napajanje kompleksa Cmiljača. Pomenuta trafostanica predstavljaće izvor električne energije kako za Ski centar „Cmiljača” na teritoriji opštine Bijelo Polje, tako i na mojковаčkoj strani za Ski centar „Žarski”. Završeni svi građevinski i elektro radovi na objektu.
Problematika je u tome što ispitivanja predviđena ugovorom nije moguće realizovati iz razloga što izgradnja 35 kV dalekovoda „Ribarevine - Cmiljača” nije realizovana, te shodno tome, predmetna trafostanica ne posjeduje konstantno napajanje. Nakon realizacije projekta izgradnje predmetnog dalekovoda, steći će se uslovi za ispitivanje predmetne trafostanice.
- Adaptacija 35kv vodne ćelije u TS „Ribarevine“ 110/35 kV - Svi ugovoreni radovi na adaptaciji vodne ćelije su završeni i izvršena je primopredaja izvedenih radova korisniku.
- Izgradnja dalekovoda od TS „Ribarevine“ 110/35 kV do TS „Cmiljača“ - Izgradnja dalekovoda od TS Ribarevine 110/35 kV do TS Cmiljača 35/10 kV predviđena je kao dio elektroenergetske infrastrukture za napajanje kompleksa Cmiljača. U jednom dijelu trase završeno je krčenje šume i niskog rastinja.
Problematika koja prati realizaciju ovog projekta odnosila se na to da je predmetni dalekovod bio u fazi izmjene projektne dokumentacije. Naime, izvođač radova je obavjestio investitora - Upravu za kapitalne projekte, koja je i nosilac građevinske dozvole, da nije u mogućnosti da realizuje projekat u dijelu dobavljanja stubova ponuđenih tenderskom dokumentacijom, jer je proizvođač stubova otišao u stečaj. Uzimajući u obzir da izvođač radova ne može da isporuči određeni tip stubova, kako je to bilo predviđeno glavnim projektom, kao i da postoji preklapanje projekta žičare i staza sa predmetnim projektom, projekat je obustavljen do izmjene projektne dokumentacije. Kako je u međuvremenu došlo do nepredvidivih izmijenjenih okolnosti, Uprava za kapitalne projekte je pokrenula proceduru raskida zaključenog ugovora za izvođenje radova.
- Izgradnja 10 kV kablovskog voda od TS 35/10 „Cmiljača” do TS 10/0,4 kV bazna stanica „Cmiljača” – Aktivnosti na projektu nije bilo.
- **Bazna stanica** – Potpisan je ugovor za izgradnju objekta površine oko 2.000 m² po principu „projektuj i izgradi”, a realizacija je planirana u II faze. Završena je izrada i revizija glavnog

projekta, izvedeni su radovi na izradi armirano-betonskih temelja objekta, kao i zemljani radovi na garaži za ratrake.

U prethodnom periodu je završena izada i revizija Glavnog projekta, izvršena je prijava građenja na osnovu koje je sačinjen Zapisnik o inspekcijskom pregledu dostavljene dokumentacije 26.08.2020. godine i izvođač je uveden u posao 04.09.2020. godine.

Izvedeni su zemljani radovi i radovi na izradi armirano-betonskih temelja objekta, a izvođeni su i radovi na armiranju, šalovanju i betoniranju zidova i stubova suterena.

Nadzorna služba je tokom izvođenja radova, do novembra 2021. godine, Upravi za kapitalne projekte redovno dostavljala izvještaje o stanju na gradilištu i dinamici izvođenja radova. Vlada Crne Gore je Zaključkom broj 07-7697/2 od 08.12.2022. godine donijela Rješenje kojim se Sekretarijat za inspekcijske poslove Opštine Bijelo Polje proglašava nadležnim za vršenje inspekcijskog nadzora u predmetu kontrole građenja. Uprava za kapitalne projekte je uputila urgenciju Sekretarijatu za inspekcijske poslove Opštine Bijelo Polje u cilju rješavanja navedene problematike. Nakon izjašnjenja inspekcijske službe, Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma će se izjasniti o daljim koracima na realizaciji projekta.

Problematika: Na projektu se pojavila problematika koja se odnosi na visinsku neusklađenost kota budućih objekata na ski centru (bazna stanica i polazana stanica žičare).

O navedenoj problematici, kako ističu iz Uprave za kapitalne projekte, tokom izrade i revizije glavnog projekta i izgradnje objekta Upravi za kapitalne projekte nije ukazivano na postojanje problematike koja se odnosi na visinske kote budućih objekata ni od strane pojektanta, izvođača radova, revidenta i nadzora.

Stručni nadzor je u novembru 2021. godine obavijestio Upravu za kapitalne projekte o uočenoj visinskoj razlici na terenu između ugostiteljskog objekta i polazne stanice žičare, što može predstavljati problem u eksploatacionom periodu (prilaz skijaša polaznoj stanici žičare od strane bazne stanice je otežan jer postoji visinska razlika između ova dva objekta) i radovi su obustavljeni. O navedenoj problematici obaviješteno je Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma, a kompletna dokumentacija dostavljena je Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Direktoratu za inspekcijske poslove i licenciranje, na dalje postupanje, nakon čega je predmet proslijeđen Sekretarijatu za inspekcijske poslove, Komunalnoj policiji Opštine Bijelo Polje, u cilju utvrđivanja eventualne odgovornosti za propuste koji su se desili ili tokom projektovanja ili tokom izvođenja radova na predmetnom objektu.

- **Izgradnja žičare šestosjed Z7 i 3 km ski staza –** Sredinom maja 2018. godine potpisan je ugovor za realizaciju projekta po principu „projektuj i izgradi” za izgradnju žičare i 3 km ski staza, vrijednosti €7.988.888. Završeni su radovi na montaži šestosjedne isklopive žičare do kraja 2021. godine i 90% radova na ski stazama, nakon čega je gradilište konzervirano.

Aktivnosti realizovane u izvještajnom periodu:

- **Sanacija puta Ravna Rijeka – Jasikovac** - Za nastavak realizacije potrebno je izraditi projektnu dokumentaciju za izradu završnih radova za završetak radova na putnom pravcu Jasikovac-Cmiljača koja će obuhvatiti sve potrebne radove, kao i završetak puta u zavisnosti od položaja Bazne stanice sa parkingom za dnevne skijaše u ski centru. U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti. Međutim, Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma se kroz rad Operativnog tima kontinuirano bavilo rješavanjem kompleksne problematike na projektu.
- **Izgradnja puta Ravna Rijeka – Jasikovac - Cmiljača** - Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma se kroz rad Operativnog tima kontinuirano bavilo rješavanjem kompleksne problematike na projektu.

Problematika je da su preostali radovi na sanaciji klizišta koja su se pojavila u toku izvođenja radova na dionici Ravna Rijeka - Jasikovac, nakon čega će se otpočeti sa završnim radovima na asfaltiranju i saobraćajnoj signalizaciji i opremi na kompletnoj dionici.

- **Izvođenje radova na izgradnji vodosnabdijevanja uslužno – servisnih objekata na lokaciji planinskog centra Cmiljača** – U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti na projektu. **Problematika** je u neriješenim imovinsko-pravnim pitanjima na trasi vodovoda. Nakon rješavanja imovinsko-pravnih odnosa od strane Opštine Bijelo Polje biće raspisano novo javno nadmetanje.
- **Primarna elektroenergetska infrastruktura za potrebe napajanja kompleksa Cmiljača i Žarski katun** – Nije bilo aktivnosti od značaja za projekat u izvještajnom periodu. Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma kroz rad Operativnog tima identifikovalo je objekte za koje je potrebna izrada Projektnih zadataka.
- **Bazna stanica** –U 2023. godini radovi se nisu izvodili. Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma je kroz rad Operativnog tima i organizovanje zasebnih sastanaka, iniciralo pronalaženje optimalnog rješenja za prevazilaženje ovog otvorenog pitanja i problematične pozicije postojećeg objekta na terenu.
- **Izgradnja žičare šestosjed Z7** - nije bilo aktivnosti od značaja za projekat u izvještajnom periodu.
Problematika: U cilju završetka radova na montaži i ispitivanju žičare neophodno obezbijediti stabilno napajanje električnom energijom.

Predlog mjera za realizaciju:

Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma formiralo je Operativni tim za praćenje realizacije projekata „Ski centar Žarski“, opština Mojkovac i Ski centar „Cmiljača“, opština Bijelo Polje, a koji čine predstavnici Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, Ministarstva finansija, Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Uprave za kapitalne projekte, Uprave za saobraćaj, Skijališta Crne Gore, CEDIS-a, Opštine Bijelo Polje i Opštine Mojkovac. U toku izvještajnog perioda održano je više sastanaka Opretaivnog tima u cilju rješavanja otvorenih pitanja na realizaciji projekta.

Tabelarni prikaz ulaganja/realizacija

Projekat: Ski centar „Cmiljača“ Predgled realizovanih investicija, po godinama										
Po godinama	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Planirano 2023
Realizovano	98.901	426.653	217.585	817.206	2.303.153	9.446.115	3.630.049	150.624	18.921	2.691.692

Od početka realizacije projekta Ski centar „Cmiljača“ do sada je ukupno investirano € 17.109.207, od čega u prvoj polovini 2023. godine, odnosno u izvještajnom periodu godine nije bilo utroška sredstava.

Ski centar „Savin Kuk“, Žabljak

Posredstvom Investiciono-razvojnog fonda, kroz stečajni postupak, sprovedena je kupovina parcela i objekata postojećeg skijališta na lokalitetu Savin kuk. Cilj kupovine predmetnih nepokretnosti predstavljao je turističku valorizaciju skijališta Savin kuk. Dakle, postojećim skijalištem na lokalitetu Savin kuk trenutno u pravljaju „Turistički centar Durmitor“ DOO, Žabljak.

Uvažavajući značaj turizma kao strateške grane crnogorske privrede i kvalitetnog upravljanja turističkim skijališnim resursima, odnosno skijalištem „Savin kuk“, **Investiciono-razvojni fond predlaže restrukturiranje društva „TC Durmitor“, koji trenutno upravlja skijalištem, kroz spajanje sa društvom „Skijališta Crne Gore“ ili kroz privatizaciju društva.**

Realizacija projekta na lokalitetu Savin kuk treba da doprinese turističkom razvoju i unapređenju ponude opštine Žabljak, kao i sveukupnog sjevernog regiona Crne Gore. Prostorni plan posebne namjene za Durmitorsko područje (PPPN za Durmitorsko područje) je usvojen 29. jula 2016. godine, što je bio osnov za realizaciju planiranih aktivnosti na projektu Savin kuk kroz Kapitalni budžet Crne Gore.

Naime, lokalitet Savin Kuk obuhvata zonu postojećeg funkcionalnog skijališta Savin Kuk sa neposrednom okolinom i planiran je kao destinacija visoke kategorije i kvalitetne ponude, namijenjena prvenstveno posjetiocima koji se bave sportom. Inicijalno je planirana rekonstrukcija kompletne postojeće skijaške infrastrukture, što je podrazumijevalo i izgradnju novih ski terena i staza, i postavljanje novih ski liftova, a sve u skladu sa PPPN za Durmitorsko područje, međutim, od proširenja skijališta se naknadno odustalo iz niže navedenih razloga.

Treba napomenuti da je u skladu sa PPPN za Durmitorsko područje, a u cilju implementacije istog, pripremljen 2016. godine Investicioni elaborat za lokalitet Savin kuk na Žabljaku. Shodno navedenom su započete pripremane aktivnosti izgradnje novih ski staza, ski liftova, putne infrastrukture i dr., čija je realizacija bila predviđena kroz Kapitalni budžet Crne Gore, u cilju stvaranja infrastrukturnih pretpostavki za modernizaciju i širenja postojećih skijaških kapaciteta na Savinom kuku, od čega se naknadno odustalo.

Projekat razvoja Ski centra „Savin kuk“ je bio zamišljen kao višegodišnji projekat koji se finansira kroz Kapitalni budžet Crne Gore i kojim se obezbjeđuje nadogradnja skijališta, a sve u cilju turističke valorizacije prostora i unapređenja jednog od značajnijih planinskih centara u regionu.

Međutim, u toku pripremnih aktivnosti realizacije proširenja postojećeg skijališta Savin kuk utvrđeno je da planirane pozicije ski liftova i staza u PPPN za Durmitorsko područje ne samo što se manjim dijelom nalaze u režimu zaštite II stepena Nacionalnog parka „Durmitor“, i u zaštićenoj zoni UNESCO mjesta svjetske baštine, već i svojom pozicijom i kapacitetom prijete da ugroze izuzetne univerzalne vrijednosti dobra svjetske baštine, po pitanju njegovih geomorfoloških, geoloških, pejzažnih i biodiverzitetских karakteristika. Navedeno je istaknuto u **Izveštaju Zajedničke Savjetodavne misije Centra za svjetsku baštinu i IUCN-a za dobro Svjetske baštine Nacionalni park „Durmitor“** koja je na ovom lokalitetu boravila tokom novembra 2018. godine i oktobra 2019. godine, pa su posljedično i projektne aktivnosti na lokalitetu Savin kuk obustavljene.

Aktivnosti realizovane od početka projekta:

- **1,5 km ski staza** - Izrada Glavnog projekta za izgradnju po principu „projektuj i izgradi“ završena je 2017. godine, a vrijednost ugovora iznosi € 142.681. Projekat je obustavljen jer se dio staza nalazi u II zoni zaštite Nacionalnog parka. Ukupno je realizovano € 13.090.

- **21 km ski staza** - Završena je izrada projektne dokumentacije za izgradnju ski staza predviđenih PPPN za Durmitorsko područje, a vrijednost ugovora iznosi € 82.586. Ukupno je realizovano € 82.586. Projekat je obustavljen.
 - **Izrada projektne dokumentacije za izgradnju Suvog boba** - Potpisani su ugovori sa obrađivačem glavnog projekta (€ 19.200) i ugovor sa revidentom glavnog projekta (€ 2.915). Aktivnosti na izradi projektne dokumentacije su obustavljene, a u svijetlu Izvještaja misije Savjetodavne unije Centra za svjetsku baštinu i IUCN-a za dobro Svjetske baštine Nacionalnog parka „Durmitor“. Projekat je obustavljen i nije bilo utroška sredstava.
 - **Izgradnja novog pristupnog puta u dužini od 1,5 km na lokalitetu Savin kuk** – Pristupni put je završen, a ugovorena vrijednost iznosi € 319.989.
 - **Stabilizacija kosina na saobraćajnici od 1,5 km prema lokalitetu Savinom kuku, Žabljak** - Revidovani glavni projekat vrijedan € 99.121 je obezbijedila Opština Žabljak. Ugovor sa izvođačem radova i Ugovor za stručni nadzor potpisani su u 2019. i 2020. godini, ali su zbog usaglašavanja projektne dokumentacije radovi započeti krajem 2020. godine, a potom ubrzo i obustavljeni usljed loših vremenskih uslova. Na realizaciji projekta do sada je utrošeno € 29.548 za kapitalne izdatke, pri čemu je kompletan iznos realizovan u 2021. godini.
 - **Izrada Glavnog projekta za rekonstrukciju pristupne saobraćajnice u dužini od cca 5 km** - Završena je izrada i revizija projekta. U 2019. godini potpisan je ugovor za izvođenje radova na rekonstrukciji puta Motički Gaj - Savin kuk u vrijednosti od € 1.799.297. Međutim, zbog neriješenih imovinsko-pravnih odnosa, a koji su bili u nadležnosti Opštine Žabljak, izvođač radova nije uveden u posao. Zaključen je sporazumni raskid ugovora.
 - **Nabavka žičare sa izgradnjom 4 km staza** - Planirana je izgradnja šestosjedne žičare (kapaciteta 2600 skijaša na sat) i 4 km ski staza po principu „projektuj i izgradi“. Potpisan je ugovor sa izvođačem u cilju izrade Idejnog rješenja, Glavnog projekta i izgradnje žičare šestosjeda sa novim stazama na skijalištu Savin kuk na Žabljaku ukupne vrijednosti € 8.788.888. Potpisani su i ugovori za revidenta (€ 12.750) i za stručni nadzor (€ 54.208). Završena je izrada Idejnog rješenja, Glavnog projekta i nabavka žičare. Ukupno je u prethodnom periodu realizovano € 5.951.355.
- Problematika** na realizaciji projekta odnosi se na to da je Zaključkom Vlade Crne Gore, 20.06.2019. godine, Uprava javnih radova obaviještena da se do donošenja finalnih preporuka UNESCO-a obustavlja izgradnja šestosjedne žičare i 4 km ski staza na lokalitetu „Savin kuk“ u opštini Žabljak.
- Na sjednici Vlade Crne Gore održanoj 06.11.2020. godine, donesen je Zaključak o predlogu raskida ugovora zaključenog između Uprave javnih radova, kao naručioca i „Novi Volvox“ kao izvođača za usluge projektovanja i izvođenja radova na izgradnji šestosjedne žičare i 4 km ski staza na lokaciji „Savin kuk“, sa predlogom da se nabavljene instalacije žičare za potrebe skijališta „Savin kuk“ iskoriste za spajanje ski centara u izgradnji „Žarski“ i „Cmiljača“, a u skladu sa zaključcima UNESCO misije, kojom su obustavljene sve dalje aktivnosti na realizaciji ovog projekta. Istim Zaključkom zadužena je Uprava javnih radova da pokrene proceduru sporazumnog raskida ugovora.
- Na sjednici Vlade Crne Gore održanoj 27.11.2020. godine, Vlada je prihvatila Sporazum o raskidu ugovora zaključenog između Uprave javnih radova, kao naručioca i izvođača, i ovlastila direktora Uprave javnih radova da potpiše predmetni sporazum.
- Nakon zaključivanja sporazuma, nabavljena žičara je od strane izvođača, posredstvom Uprave javnih radova, zapisnički predata preduzeću „Skijališta Crne Gore“ d.o.o. Mojkovac na skladištenje i čuvanje, čime su preduzeću „Skijališta Crne Gore“ stvoreni mjesečni izdaci za skladištenje u iznosu od € 3.000 u periodu od 01.05.2021. do 15.11.2021. godine, kada je predmetna žičara uskladištena u magacinu u naselju Bakovići bb (neposredno uz put Kolašin-Mojkovac), opština Kolašin. Žičara je Ugovorom o ostavi zaključenim između „Skijališta Crne

Gore" i kompanije „Ski Resort 1450" predata na besplatno skladištenje do decembra 2022. godine. Obezbijedeno je dodatno besplatno lagerovanje žičare na period od tri godine u skladištu koje je obezbijedila Opština Mojkovac i magacinu koji je obezbijedila Opština Bijelo Polje.

- **Ski Data sistem** na lokaciji Savin Kuk - izvršena je isporuka i montaža opreme polaznih kapija za kontrolu skijaša na postojećim liftovima.
- **Vodosnabdijevanje ski centra** - Završeno je izvođenje radova I faze na rekonstrukciji gradske vodovodne mreže, na izgradnji akumulacionog jezera na lokalitetu Savin kuk i dovođenju vode sa Modrog jezera do akumulacionog jezera. Realizacija se finansira kroz Donatorski ugovor i Aneks Ugovora između ranijeg Ministarstva održivog razvoja i turizma i Centra za međunarodnu saradnju i razvoj Slovenije (CMSR) u iznosu od 3,2 miliona eura, kojim je definisano učešće države u finansiranju u iznosu od 2,3 miliona eura, dok učešće donatora iznosi 0,9 miliona eura.
- **Elektroenergetska infrastruktura** - U ranijem periodu su bile planirane aktivnosti na izradi projektne dokumentacije za izgradnju nedostajuće elektroenergetske infrastrukture za skijalište na Savinom kuku. Nakon završetka projektne dokumentacije bilo je planirano raspisivanje tendera za izbor izvođača radova.
- **Ski poligon Žabljak** - U 2022. godini Upravi za kapitalne projekte dostavljena je dokumentacija na osnovu koje je potrebno pokrenuti aktivnosti iz nadležnosti Uprave na realizaciji projekta.
-

Aktivnosti realizovane u izvještajnom periodu:

- **Izrada Glavnog projekta za rekonstrukciju pristupne saobraćajnice u dužini od cca 5 km** – U izvještajnom periodu je raskinula ugovor sa izvođačem radova. Problematika koja prati realizaciju ovog projekta su neriješeni imovinsko-pravni odnosi.
- **Stabilizacija kosina na saobraćajnici od 1,5 km prema lokalitetu Savin kuk, Žabljak** - nije bilo aktivnosti od značaja za projekat u izvještajnom periodu.
- **Elektroenergetska infrastruktura** – Nije bilo aktivnosti tokom izvještajnog perioda.
- **Izgradnja nove instalacije žičare postojećom trasom na "Savinom Kuku"** – U cilju kreiranja preduslova za realizaciju ovog projekta Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma u izvještajnom periodu pripremlilo je novi „Programski zadatak za izradu Studije izvodljivosti za rekonstrukciju stare ili izgradnju nove žičare postojećom trasom žičare na Savinom kuku, Žabljak“. Javna nabavka za izradu studije je raspisana krajem juna 2023. godine
- **Ski poligon Žabljak** – U toku je javno nadmetanje za izgradnju Ski poligona za obuku skijaša početnika na skijalištu Savin kuk po principu "projektuj i izgradi". Procijenjena vrijednost iznosi €280.000 sa uračunatim PDV-om.

Sve aktivnosti koje se odnose na ugovore koje je Uprava za kapitalne projekte potpisala u prethodnom periodu za projekte izgradnje skijaške infrastrukture na skijalištu Savin kuk na Žabljaku su ranije **privremeno obustavljene**.

U cilju nastavka aktivnosti na unapređenju funkcionalnog skijališta na Savinom kuku potrebna je međuresorska saradnja a u svijetlu Izvještaja misije Savjetodavne unije Centra za svjetsku baštinu i IUCN-a za dobro Svjetske baštine Nacionalnog parka „Durmitor“.

Kao jedan od koraka u cilju nastavka investicionih aktivnosti, unapređenja ponude i modernizacije skijališta na lokalitetu Savin kuk, Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma je u prethodnom periodu pripremlilo „Programski zadatak za izradu Studije izvodljivosti za rekonstrukciju stare ili

izgradnju nove žičare postojećom trasom žičare na Savinom kuku, Žabljak“, i u prethodnom periodu raspisane su dvije javne nabavke za Izradu Studije izvodljivosti za rekonstrukciju stare ili izgradnju nove žičare postojećom trasom žičare na Savinom kuku, Žabljak (15.09.2021. godine i 14.12.2021. godine), čiji su ishodi bili da je u prvom otvorenom postupku javne nabavke bila dostavljena jedna neispravna ponuda, a u drugom otvorenom postupku javne nabavke nije dostavljena nijedna ponuda.

Tabelarni prikaz ulaganja/realizacija:

Projekat: Ski centar „Savin kuk“ Predgled realizovanih investicija, po godinama										
Po godinama	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Planirano 2023
Realizovano	755.214	-	5.300	210.671	2.704.141	5.728.836	299.713	111.137	0,00	6.901

Od početka realizacije projekta Savin kuk do sada je ukupno investirano € 9.715.012, od čega u prvj polovini 2023. godine nije bilo ulaganja.

Ski centar „Štedim – Hajla“, Rožaje

Osnovni cilj izrade Lokalne studije lokacije „Hajla i Štedim“ je bio da se stvore prostorno-planske pretpostavke za osmišljeni ekonomski razvoj izrazitih prirodnih potencijala, prostornog obuhvata Rusolije, Štedima, Ahmice, Bandžova i Hajle, kao i koridora koji funkcionalno veže ovaj prostor sa centrom opštine Rožaje.

Planom je obuhvaćeno područje površine 4.326,49 ha, a prostor u granicama zahvata Lokalne studije lokacije „Hajla i Štedim“ prepoznat je kao planinsko, ljetnje, zimsko, sportsko - rekreaciono područje na nadmorskoj visini od preko 1.500 m. Predmetna lokacija predstavlja najkvalitetniji planinski turistički lokalitet u opštini Rožaje.

Izgradnja skijaškog centra na Hajli i Štedimu u smislu iskorišćavanja prirodnog potencijala područja dopriniće razvoju turizma i dodatno uticati na povećanu tražnju za poljoprivrednim i šumskim proizvodima, različitim servisnim uslugama, za nekretninama i dr., čime će se povećati stepen atraktivnosti i konkurentnosti područja i rožajskog kraja u cjelini.

Investicioni elaborat u okviru kog je izvršena procjena investicije i predložena dinamika realizacije projekata kojim se stvaraju infrastrukturni preduslovi koji su bili neophodni za formiranje novog skijališta je pripremljen 2015. godine. Izgradnja skijališta „Štedim-Hajla“ je zamišljen kao višegodišnja investicija koja se finansira sredstvima iz Kapitalnog budžeta Crne Gore.

Dakle, kroz Kapitalni budžet se razvija jedno od skijališta u zahvatu LSL „Hajla i Štedim“ i to na prostoru Štedima, koji obuhvata istoimenu visoravan sa novoplaniranim turističkim i sportsko-rekreativnim sadržajima - stazama i žičarama koje se penju ka vrhovima Ahmice i Crnom vrhu. Dopunu turističkim sadržajima činiće revitalizovana katunska naselja i pejzažne vrijednosti koje se smiju razvijati samo na postojećim karakteristikama, sa budućom izgradnjom koja mora biti primjerena prirodnom prostoru, objektima male spratnosti, uklopljenim u okolinu, uz prožimanje prirodnog i kulturnog predjela. Prostor je podijeljen je na dvije lokacije: Štedim I sa turističko-

ugostiteljskim i sportsko-rekreativnim sadržajima i revitalizovanim katunima i Štedim II koja obuhvata polaznu stanicu žičare prema Ahmici.

Projekat izgradnje ski centra se realizuje kao višegodišnji projekat i realizuje se kroz dvije faze. Prva faza obuhvata radove na: izgradnji putne infrastrukture sa parkingom, bazne stanice (izgradnja objekata sa pratećim sadržajima), primarne elektroenergetske mreže, ski lifta, hidrotehničke i telekomunikacione infrastrukture, ski staza i nabavku neophodne mehanizacije i opreme. Druga faza obuhvata radove za osnježavanje staza.

Aktivnosti realizovane od početka projekta:

- **Rekonstrukcija putnog pravca Rožaje - Štedim** – Projekat je obuhvatao rekonstrukciju kompletne dionice puta u dužini od 7,2 km. Dakle, izgradnju saobraćajnice, saobraćajne opreme i signalizacije sa regulisanom odvodnjom i izgradnjom potpornih konstrukcija. Projekat rekonstrukcije puta realizovao se fazno (pet faza).
Prva faza obuhvata radove na izgradnji mosta u selu Kaluđerski laz i asfaltnerske radove u dužini od 2 km.
Druga faza obuhvata radove u dužini od 2,2 km.
Treća faza obuhvata radove u dužini od 1,4 km.
Četvrta faza obuhvata radove u dužini od 1,6 km.
Peta faza obuhvata radove u dužini od 1 km.
Završene su svi radovi na izgradnji puta Rožaje – Štedim je završen. Na realizaciji projekta je utrošeni €3.654.966.
- **Bazna stanica** - U sklopu Ski centra „Štedim-Hajla“ predviđena je i izgradnja objekta bazne stanice – ugostiteljskog objekta, okvirne površine 2.000 m² koji sadrži: kafe bar i restoran sa terasom, info centar sa prodajnim mjestom ski pasova, administrativni prostor, ambulantu, skijašnicu sa radionicom, garažu za ratrake i ostale pomoćne prostorije. U okviru objekta predviđeno je i parkiralište za automobile i autobuse. Potpisan je ugovor sa obrađivačem Idejnog rješenja 2020. godine.
Problematika koja prati realizaciju projekta odnosi se na usaglašavanje Idejnog rješenja sa stanjem na terenu i važećom planskom dokumentacijom na lokalitetu Hajla, a što je Uprava za kapitalne projekte definisala kao obavezu Opštine Rožaje i Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma.
- **Žičara** - Ugovor sa obrađivačem tehničke dokumentacije i izvođačem radova na izgradnji šestosjedne isklopive žičare po principu „projektuj i izgradi“, vrijednosti € 8.999.375, potpisan je 01.07.2019. godine sa izvođačem „Strucon“ iz Sarajeva, dok je oprema žičare proizvod firme „Bartholet“ iz Švajcarske. Izvođač radova uveden je u posao u septembru 2020. godine i u prethodnom periodu je završeno postavljanje svih 12 stubova i montaža polazne stanice žičare.
- **Ski staze** - Izrađeno je idejno rješenje ski staza uz žičaru na lokalitetu „Hajla i Štedim“ u Rožajama. Obradivač Idejnog rješenja je „Strucon“ d.o.o. iz Sarajeva. Ministarstvo ekonomskog razvoja je u saradnji sa Skijalištima Crne Gore dostavilo projektni zadatak i urbanističko tehničke uslove na osnovu kojih Uprava za kapitalne projekte treba da pokrene aktivnosti na raspisivanju javnih nadmetanja za izbor obrađivača i revidenta projektne dokumentacije, izvođača radova i vršioca stručnog nadzora. Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma je, nakon intenzivne komunikacije sa Upravom za kapitalne projekte, Opštinom Rožaje i Skijalištima Crne Gore, dostavilo potpisan novi Projektni zadatak i urbanističko-tehničke uslove na osnovu kojih je Uprava za kapitalne projekte 30.12.2022. godine raspisala tender za izbor ponuđača za izgradnju cca 9 km ski staza po sistemu „projektuj i izgradi“, kao i revidenta i vršioca stručnog nadzora. Procijenjena vrijednost radova iznosi €2.250.000,00 bez PDV-a.

- **Elektroenergetske infrastruktura** - Za izgradnju elektroenergetske infrastrukture Uprava za kapitalne projekte je u prethodnom periodu u saradnji sa CEDIS-om i Opštinom Rožaje sprovedila aktivnosti na izradi tenderske dokumentacije za izgradnju elektroenergetske infrastrukture za napajanje ski centra „Štedim-Hajla“ (izradila projektni zadatak i pribavila urbanističko-tehničke uslove), koja je planirana da se realizuje po principu „projektuj i izgradi“. Kako je u prethodnom periodu došlo do izmjene u strukturi Komisije za pripremu tenderske dokumentacije, Uprava za kapitalne projekte uputila je zahtjev Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma i CEDIS-u za imenovanje novih članova komisije. U 2022. godinu je nastavljena komunikacija Uprave za kapitalne projekte sa CEDIS-om i Ministarstvom ekonomskog razvoja i turizma u cilju pripreme projektnih zadataka za objekte elektroenergetske infrastrukture. Uprava za kapitalne projekte je 30.12.2022. godine raspisala javno nadmetanje za izbor ponuđača za realizaciju projekta po principu „projektuj i izgradi“ za: ćeliju 35kV u TS 35/10kV „Zeleni“, podzemni vod 35kV od TS 35/10kV „Zeleni“ do TS 35/10kV „Crnja“, TS 35/10kV „Crnja“, TS 10/0,4kV, 1x1000kVA „Nova 4“, TS 10/0,4kV, 1x630kVA „Nova 5“, TS 10/0,4kV, 2x1000kVA „Nova 6“ i TS 10/0,4kV, 1x1000kVA „Nova 7“, TS 10,04kW Nova 8 sa podzemnim kablom, kao i za izbor revidenta i stručnog nadzora nad izvođenjem predmetnih radova. Procijenjena vrijednost radova nedostajuće elektroenergetske infrastrukture iznosi €4.800.000,00 bez PDV-a.

Aktivnosti realizovane u izvještajnom periodu:

- **Bazna stanica** – Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma je u izvještajnom periodu iniciralo rješavanje problematike na ovom projektu. Naime, u cilju rješavanja otvorenog pitanja utvrđivanja lokacije buduće Bazne stanice Ministarstvo je nakon više održanih sastanaka i konsultacija sa svim učesnicima u procesu končano dogovorilo sa Glavnim državnim arhitektom raspisivanje Javnog konkursa za izradu Idejnog rješenja za Baznu stanicu na ski centru Štedim-Hajla od strane Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma. Preduzete su i aktivnosti u cilju pribavljanja dokumentacije za Javni konkurs i dogovoreno je da sredstva za Javni konkurs obezbijedi Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma.
- **Žičara** – U izvještajnom periodu nije bilo utroška sredstava.
- **Problematika:** na ovom projektu nije moguće izvesti završne radove, dok se ne obezbijedi napajanje električnom energijom kompletnog sistema žičare.
- **Ski staze** – U aprilu 2023. potpisan je Ugovor sa izvođačem radova „Gradnja inženjering MNE“ d.o.o. Podgorica
- **Elektroenergetska infrastruktura** – U maju 2023. godine raspisano je Javno nadmetanje za izbor izvođača radova.

Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma formiralo je Operativni tim za praćenje realizacije projekta „Ski centar Štedim-Hajla“, opština Rožaje, a koji čine predstavnici Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, Ministarstva finansija, Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Uprave za kapitalne projekte, Uprave za saobraćaj, Skijališta Crne Gore, CEDIS-a i Opštine Rožaje.

Tabelarni prikaz ulaganja/realizacija:

Projekat: Ski centar „Štedim – Hajla“ Predgled realizovanih investicija, po godinama										
Po godinama	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Planirano 2023
Realizovano	17.386	337.868	549.118	206.940	1.453.884	1.761.482	3.936.810	2.802.618	1.355.430	4.052.460

Od početka realizacije projekta Ski centar „Štedim - Hajla“ do sada je ukupno investirano € 12.426.537, od čega u prvoj polovini 2023. godine, odnosno u izvještajnom nije bilo utroška sredstava.

Đalovića pećina, opština Bijelo Polje

Đalovića pećina pripada širem prostoru Đalovića klisure, odnosno prostoru definisanom kao „Zaštićeno područje“. Đalovića klisura je zbog svojih specifičnosti i ljepote stavljena pod nacionalnu zaštitu još 1968. godine i svrstana je u kategoriju Spomenika prirode. Granica ovog spomenika prirode je data u Prostornom planu opštine Bijelo Polje iz 1988. godine, a površina zaštićenog područja po PPO iznosi 1.106 ha. Đalovića klisura je i „NATURA 2000 Emerald područje“, a prepoznata je i kao ekološki značajan lokalitet. Đalovića pećina je najduži speleološki objekat u Crnoj Gori, a njene prirodne vrijednosti su jedinstvene, ne samo na području Dinarida već i mnogo šire. Pećina nad „Vražjim firovima“ (Đalovića pećina) nalazi se u središnjem dijelu Đalovića klisure. Glavni ulaz u pećinu je na 764 m nadmorske visine.

Na osnovu Raspisa za izradu „Konkursa za izradu sveobuhvatnog urbanističko-arhitektonskog idejnog rješenja Đalovića pećina i klisura u zahvatu Prostorno-urbanističkog plana Opštine Bijelo Polje“, koji je raspisala Opština Bijelo Polje (2016. godina), analizom i obilaskom terena, kao i analizom raspoložive dokumentacije, pripremljeno je sveobuhvatno „Urbanističko-arhitektonsko Idejno rješenje“. Rješenje je predstavljalo osnov da se kroz procedure izrade projektne dokumentacije za pojedinačne lokacije i procjenu uticaja na životnu sredinu, stvore uslovi za uređenje, izgradnju i valorizaciju ovog prostora.

Prostor u okviru granice zahvata Urbanističko-arhitektonskog rješenja je prostor Đalovića Klisure na potezu od Manastira Podvrh sa Crkvom Sv. Nikole do ulaska u Đalovića pećinu, na površini od cca 114 ha. Ulaz u Đalovića pećinu je precizno utvrđen Urbanističko-arhitektonskim rješenjem. Koncept Urbanističko-arhitektonskog rješenja Đalovića pećine i klisure u zahvatu PUP-a opštine Bijelo Polje, zasnovan je na postavljenom cilju valorizacije ukupnog potencijala lokacije, definisane Programskim zadatkom za izradu Konkursa i kontaktnih zona. U zahvatu Urbanističko-arhitektonskog rješenja jasno su definisani dijelovi prostora na kojima je moguće graditi objekte ili preduzimati određene intervencije u smislu uređenja terena, i označeni su kao Lokacije: Lokacija 1 – kompleks Manastir Podvrh sa crkvom Sv. Nikole, Lokacija 2 i Lokacija 3 za nove planirane sadržaje i Lokacija 4 – ulaz u Pećinu.

Valorizacija Đalovića pećine u Bijelom Polju je planiran kao višegodišnji projekat koji se finansira kroz Kapitalni budžet Crne Gore. Realizacija obuhvata izradu studija, raspisivanje konkursa, izradu i reviziju glavnih projekata i izvođenje radova.

Aktivnosti realizovane od početka projekta:

- **Pristupni put Bistrica - Manastir Podvrh** - Izgradnja pristupnog puta Bistrica - Manastir Podvrh, dužine 5,7 km, se realizovala fazno. Put je probijen u ukupnoj dužini i završeni su radovi, postavljena je signalizacija i dobijena upotrebna dozvola. Ukupna vrijednost radova je €3.889.319.
 - **Sanacija klizišta i kosina** - Zbog pojave dva klizišta i obrušavanja kosine na probijenom putu, sproveden je hitni postupak nabavke. Radovi su završeni i izdata je upotreban dozvola. Ukupna vrijednost radova je €670.114.
 - **Rekonstrukcija lokalnog puta Gubavač - Bistrica, sa mostom preko rijeke Bistrice** - Projektom je obuhvaćena rekonstrukcija puta u dužini od 8,7 km, sa izgradnjom saobraćajnice, saobraćajne opreme i signalizacije, regulisanom odvodnjom, izradom potpornih konstrukcija i izgradnjom novog mosta preko rijeke Bistrice, dužine 30 m. Korisnik je Opština Bijelo Polje.
Potpisani su ugovori sa obrađivačem glavnog projekta i revidentom glavnog projekta, kao i ugovor sa izvođačem radova, vrijednosti € 4.999.137.
Izvođač radova je uveden u posao u avgustu 2020. godine. Radovi su se u početku odvijali usporeno zbog završnih radova na izgradnji puta Bistrica - Manastir Podvrh, koji su uslovljavali da se prolaz mehanizacije obavlja trasom budućeg puta. Radovi na predmetnom projektu su nastavljeni u septembru 2022. godine, nakon što su od strane nadležnih institucija izmještene postojeće vodovodne, TK i elektro instalacije, a od strane Opštine Bijelo Polje, Uprava za kapitalne projekte obaviještena da su mještani dali saglasnost da se izvode radovi po revidovanom glavnom projektu
 - **Problematika** koja prati realizaciju projekta ogleda se kroz neusaglašenost projektne dokumentacije sa stanjem na terenu (nosivost tla, nestabilne kosine, postojeće instalacije, izmješanje groblja), nezadovoljstvo mještana odvodom površinskih voda i obezbijeđenim prilazima kućama i imanjima, neriješene imovinsko-pravne odnose itd. Sve navedeno je uslovalo izmjenu projektovanog rješenja i značajno uticalo na dinamiku izvođenja radova.
 - **Turistička pješačka staza** - Turistička staza kroz klisuru duga je 2.793 m, a prolazi kroz najljepši dio zaštićenog prostora. Početak staze je kod Manastira „Podvrh”, a završava se u samoj klisuri Đalovića pećine. Staza je predviđena da bude širine 1,2 m, da sadrži 8 mostova i 5 odmarališta. Potpisan je Ugovor sa obrađivačem Idejnog rješenja i Glavnog projekta za turističku stazu. U prethodnom periodu je izvršena dopuna Idejnog rješenja po primjedbama Glavnog gradskog arhitekta Bijelog Polja.
U prethodnom periodu je definisano da je neophodno je da Opština Bijelo Polje dostavi dokaz da su katastarske parcele na kojima se planira izgradnja objekta u vlasništvu opštine ili ponudi rješenje otvorenog pitanja.
 - **Regulacija rijeke Bistrice na dijelu od mosta na Bistrici uzvodno L=1200m u zahvatu Prostorno-urbanističkog plana Opštine Bijelo Polje** - Potpisani su ugovori sa obrađivačem glavnog projekta, revidentom glavnog projekta i ugovor sa izvođačem radova u junu 2020. godine vrijednosti € 619.238. Završena je izrada i revizija glavnog projekta.
Izvođač nije mogao započeti radove na preusmjeravanju toka rijeke Bistrice iz razloga što je usljed velikih padavina nivo rijeke narastao i time je odložen početak izvođenja radova.
- #### **Elektroenergetska infrastruktura:**
- **Adaptacija trafostanica „Nedakuse“ 35/10kV** - Svi radovi na adaptaciji ćelije su završeni i izvršena je primopredaja objekta korisniku. Ukupna investicija € 38.866.
 - **Dalekovod „Nedakuse-Bistrica“ 35kV** - Dalekovod je predviđen za napajanje električnom energijom transformatorske stanice „Bistrica“ 35/10 kV. TS 35/10 kV „Bistrica“ služiće za napajanje električnom energijom transportne žičare u izgradnji u Đalovića klisuri i za potrebe

napajanja Đalovića pećine. Vrijednost projekta iznosi € 699.201. Svi ugovoreni radovi na objektu su završeni i dobijena je upotrebna dozvola 16.12.2022. godine.

- **Trafostanica „Bistrica“ 35/10kV** - Trafostanica „Bistrica“ 35/10kV je dio izgradnje elektroenergetskog napajanja za budući kompleks Đalovića pećine. Vrijednost projekta iznosi €1.197.214 i svi ugovoreni radovi na objektu su u prethodnom periodu završeni.
- **Trafostanica „Manastir Podvrh“ 10/0,4kV i izgradnja 10kV kablovske infrastruktura od TS „Bistrica“ 35/10 kV do buduće TS „Manastir Podvrh“ 10/0,4 kV** - Polaganje kablova je projektovano tako da se na 1,3 m od desnog ivičnjaka puta polaze 10kV kabal, a na 1,5 m od desnog ivičnjaka puta polaze telekomunikacioni optčki kabl. Trafostanica se izvodi kao zaseban slobodnostojeći objekat.

Izvođenje radova na polaganju 10kV kablovske infrastrukture od TS „Bistrica“ 35/10kV do buduće TS „Manastir Podvrh“ 10/0,4kV su završeni. Ukupna vrijednost ovog projekta je € 319.567. Svi ugovoreni radovi na trafostanici su završeni u 2021. godini, a u 2022. godini započet je tehnički pregled objekta. Dobijen je pozitivan izvještaj komisije za tehnički pregled.

- **Žičara** - Planirana je izgradnja i opremanje žičare (gondole) sa pratećim sadržajima Đalovića pećine dužine 1.700 m i kapacitet 75 putnika po satu. Projekat se realizuje po sistemu „projektuj i izgradi“, a vrijednost ugovora iznosi € 3.888.888. Završena je izgradnja pristupnih puteva, betoniranje i montiranje polazne, okretne stanice i stubova 1, 2, 3 i 8, betoniranje temelja stubova 4, 5 i 6, kao i isporuka opreme žičare. Izvedeni su radovi na transportu i montaži stuba 7, i radovi na montaži TS Žičara i priključnog kabla, kao i radovi na uređenju terena oko polazne stanice (osim dijela radova koji se izvode nakon puštanja u rad žičare).

- **Uređenje dijela Đalovića pećine sa pratećim objektima na ulazu u pećinu** - Valorizacija Đalovića pećine podijeljena je u dvije faze.

Prva faza obuhvata izgradnju servisnog objekta i uređenje dijela pećine – izgradnju prilazne staze od servisnog objekta do pećine i ulaznog tunela u unutrašnjost pećine, a druga faza obuhvata uređenje unutrašnjosti pećine – izradu staza i platoa.

U servisnom objektu na pristupnom platou bruto površine 655,87 m², planiran je depo, trgovački prostor, prostorija hitne pomoći, prostorija za vodiče i spasioce, prostorija za speleologe, jedna kancelarija, garderoba, radionica, sanitarne prostorije i prateće tehničke prostorije. Dužina planirane staze od objekta do tunela na ulasku u pećinu iznosi 80 m, a površina platoa ispred tunela 21,50 m².

Drugom fazom radova planirana je izgradnja staza, platoa i stepenica u unutrašnjosti pećine od FRP materijala, ukupne površine 1.912 m², od čega 805 m podijuma, mostova i stepenica širine 2 m, kao i 10 platformi ukupne površine 302 m².

Pripremljena je Prethodna studija opravdanosti turističke valorizacije Đalovića pećine sa idejnom rješenjem uređenja dijela Đalovića pećine, a zatim je pripremljen i Glavni projekat.

Za izvođenje radova I faze potpisan je ugovor o izvođenju radova sa kompanijom „Novi Volvox“ vrijednosti €1.998.945, a i za izvođenja radova II faze potpisan je ugovor sa kompanijom „Permonte“ vrijednosti radova € 2.599.420.

U prethodnom periodu su izvedeni zemljani radovi, radovi na izradi armirano-betonske konstrukcije prizemlja objekta na ulazu u pećinu, kao i radovi na probijanju ulaza u pećinu.

Problematika: Agencija za zaštitu životne sredine je u septembru pokrenula upravni postupak na osnovu Zakona o odgovornosti za štetu u životnoj sredini. Na osnovu terenskog rada u postupku utvrđivanja zatečenog stanja i izvještaja stručnog tima konstatovana je šteta pričinjena zaštićenim vrstama životinja, ali i mogućnost da je izvođač radova prouzrokovao štetu na zaštićenim vrstama i prirodnim staništima obavljanjem radnji i aktivnosti probijanja vještačkog ulazu u gornji dio pećine bez pribavljenih dozvola i saglasnosti nadležnog organa. Agencija za zaštitu životne sredine je dostavila inicijativu nadležnoj inspekciji u dijelu obustave daljih radova na projektu „Turistička valorizacija pećine nad Vražjim firovima (Đalovića pećina) sa uređenjem dijela pećine“ a koji se tiču radnji i aktivnosti unutar same pećine.

Doneseno je Rješenje o zabrani radova. Rješenje se ne odnosi na radove koji su izvan pećine a za koje je izdata dozvola/rješenje Agencije za zaštitu prirode i životne sredine broj 02-UPI-1066/4 od 29.07.2020. godine, a koju Uprava za kapitalne projekte posjeduje.

Dakle, u drugoj polovini 2022. godine, radovi nisu izvođeni iz razloga što je Agencija za zaštitu životne sredine donijela Rješenje kojim je utvrdila da je Uprava za kapitalne projekte – „Operater“, pričinila štetu životnoj sredini u okviru zaštićenog područja Đalovića klisure, u dijelu Đalovića pećine usljed izvođenja radova I faze, te je naložila obustavu radova na valorizaciji pećine dok se ne pribave neophodne dozvole. Usljed navedenog se nije otpočelo ni sa izvođenjem radova II faze.

Uprava za kapitalne projekte je na donijeto rješenje uložila žalbu, s obzirom na to da Uprava za kapitalne projekte smatra da nije Operater u postupku, i stava je da je tadašnje Ministarstvo održivog razvoja i turizma koje se vodilo kao Investitor, bilo dužno da obezbijedi sve neophodne dozvole od Agencije za zaštitu prirode i zaštite sredine, a na osnovu informacija dostavljenih od strane tadašnje Uprave javnih radova. Takođe, Uprava za kapitalne projekte je stava da je postupak utvrđivanja značaja štete u životnoj sredini nepravilno i nezakonito sproveden, naročito imajući u vidu činjenicu da je Agencija za zaštitu životne sredine, i prije početka radova imala tačna, precizna i jasna saznanja o vrsti radova koji će se izvoditi na uređenju zaštićenog lokaliteta. Na navedenu žalbu do kraja 2022. godine nije dostavljen odgovor.

Rješenjem Agencije za zaštitu životne sredine je naloženo Operateru, između ostalog, „*da za potrebe utvrđivanja zatečenog stanja biljnih i životinjskih vrsta, popisa pećinskog nakita, kao i monitoringa pećinskog ekosistema, prije fizičkog zatvaranja ulaza u pećinu, sprovede navedeno o svom trošku, odnosno utvrdi zatečeno stanje i postavi mjerače kojima će se pratiti navedeni parametri i o rezultatima mjerenja obavještavati nadležnu inspekciju (Ekološku inspekciju), organ državne uprave (Agenciju za zaštitu životne sredine) i lokalnu samoupravu (Opština Bijelo Polje).*“. Takođe, nalaže se Operateru „*da tek po realizaciji prethodnog može pristupiti zatvaranju vještački otvorenog ulaza u Đalovića pećinu čime će se doprinijeti stvaranju uslova mikroklimе koja je postojala prije otvaranja prolaza.*“

- **Vodosnabdijevanje** - Shodno kapacitetima i specifičnim normama potrošnje utvrđeno je da je potrebno obezbijediti vodu za sljedeće namjene: punkt kod pećine, kompleks kod manastira Podvrh i sanitarno održavanje staze u Đalovića pećini.

U prethodnom periodu je potpisan Ugovor sa obrađivačem za izradu Idejnog rješenja i Glavnog projekta vodosnabdijevanja i odvođenja fekalnih voda iz uslužno – servisnih objekata u okviru aktivnosti na valorizaciji Đalovića pećine. Vrijednost ugovora iznosi €34.848. Potpisan je u prethodnom periodu i ugovor sa revidentom Glavnog projekta (€7.865).

U prethodnom periodu je pripremljeno Idejno rješenje.

- **Izgradnja objekta Vizitiring centra sa pratećim sadržajima i parking prostorom** - Projektovani objekat je prizeman, ukupne bruto površine 499,75 m². Objekat čine sljedeći sadržaji: restoran, info-pult sa suvenirnicom, muzejsko-izložbeni prostor, salu za prezentacije, ambulantu, servis za izdavanje opreme, prateće sanitarne i tehničke prostorije, a planirano je i okolno uređenje terena.

Izgradnja objekta ugovorena je po principu „projektuj i izgradi“, a vrijednost ugovora je € 893.000. U prethodnom periodu je završena izrada i revizija Glavnog projekta, kao i zemljani, betonski, zidarski, elektro radova na objektu, montaža unutrašnje stolarije i rasvjete i zemljani radovi na uređenju terena. Svi ugovoreni radovi su završeni u septembru 2022. godine, ali objekat nije predat na upotrebu.

Aktivnosti realizovane u izvještajnom periodu:

- **Rekonstrukcija lokalnog puta Gubavač - Bistrica, sa mostom preko rijeke Bistrice** – Kako bi se nastavilo izvođenje radova, u izvještajnom periodu su definisane sporne tačke na

kojima se radovi nijesu mogli izvoditi i raspisana je javna nabavka za izbor projektanta koji će vršiti izradu izmjene projektne dokumentacije.

Ugovor sa projektantom 'Civil Engineer' DOO iz Podgorice je zaključen 19.06.2023. godine. Nakon izrade projektne dokumentacije, radovi na predmetnom projektu će se nastaviti.

U izvještajnom periodu realizovano je €58.828,52.

- **Pješačka staza do Đalovića pećine** – U izvještajnom periodu, na realizaciji projekta nije bilo aktivnosti.

Problematika: U prethodnom periodu je definisano da je neophodno da Opština Bijelo Polje dostavi dokaz da su katastarske parcele na kojima se planira izgradnja objekta u vlasništvu opštine ili ponudi rješenje otvorenog pitanja.

Regulacija rijeke Bistrice na dijelu od mosta na Bistrici uzvodno L=1200m u zahvatu Prostorno-urbanističkog plana Opštine Bijelo Polje - nije bilo aktivnosti u izvještajnom periodu. Naime, radovi nijesu izvođeni iz razloga što izvođač nije uveden u posao zbog visokog nivoa rijeke.

Elektroenergetska infrastruktura:

- **Trafostanica „Bistrica“ 35/10Kv** - U toku je procedura tehničkog prijema objekta. Od ovog energetskog objekta zavisi testiranje žičare.
- **Trafostanica „Manastir Podvrh“ 10/0,4kV i Izgradnja 10kV kablovske infrastruktura od TS „Bistrica“ 35/10 kV do buduće TS „Manastir Podvrh“ 10/0,4 kV** – u toku je procedura dobijanja upotrebne dozvole. U izvještajnom periodu ukupno je realizovano €3.025,00.
- **Izgradnja 10 kV dalekovoda sa pristupno-servisnim putem i stubne TS 1x 250 kV za potrebe napajanja žičare** – Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma je pokrenulo inicijativu u cilju identifikovanja i potrebe izrade Projektnog zadatka i za ovaj elektro objekat. U izvještajnom periodu kroz rad Operativnog tima su definisane dalje aktivnosti koje je potrebno preduzeti u cilju finalizovanja Projektnog zadatka. Zadužena je Opština Bijelo Polje da obezbijedi nove urbanističko-tehničke uslove sa obzirom da prethodni (dostavljeni od strane UKP) nijesu bili relevantni.
- **Žičara** – U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti na realizaciji ovog projekta.

Problematika: Da bi se završila montaža i ispitivanja žičare potrebno je obezbijediti stabilno napajanje električnom energijom.

- **Uređenje dijela Đalovića pećine sa pratećim objektima na ulazu u pećinu** – U izvještajnom periodu nije bilo radova na uređenju pećine. Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma je pokrenulo inicijativu u cilju pokretanja preduslova za nastavak realizacije ovog projekta. Održano je više sastanaka sa Agencijom za zaštitu životne sredine i Ministarstvo je preuzelo obavezu raspisivanja Javnih nabavki za izradu dvije neophodne studije, a koje je bilo potrebno izraditi prije uvođenja izvršioca u posao. Naime, dogovoreno je sprovođenje javnih nabavki za Studiju nultog stanja na području Đalovića pećine i Studiju prijedloga mjera remedijacije i program praćenja stanja životne sredine nakon sprovođenja mjera remedijacije u Đalovića pećini, a kako je naloženo Operateru Rješenjem Agencije za zaštitu životne sredine.

- **Vodosnabdijevanje** – U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti na realizaciji projekta.

Problematika na realizaciji projekta odnosi se na to da je 18.03.2020. godine projektant dostavio korigovano idejno rješenje sa varijantnim rješenjem snabdijevanja vodom objekata na ulazu u pećinu i objekata na polaznoj žičari stanice.

Obaveza Opštine Bijelo Polje je da sprovede ispitivanje kvaliteta vode sa predloženog izvorišta za vodosnabdijevanje objekta na polaznoj stanici žičare i da geodetski snimi trasu za glavni projekat vodovoda od razdjelne komore u MZ Korita do ulaza u pećinu.

U skladu sa Zaključcima Vlade Crne Gore broj 04-2180/2 od 20.04.2022. godine, Opština Bijelo Polje je najavila da će sa nadležnim institucijama započeti proceduru ispitivanja kvaliteta vode sa izvorišta „Radičko Vrelo“ MZ Korita.

Takođe, Opština Bolje je preuzela obavezu da snimi trasu, angažujući geodetsku agenciju, za Glavni projekat vodovoda od razdjelne komore u MZ Korita do ulaza u pećinu, a po dobijanju tehnike dokumentacije Glavnog projekta od Uprave za kapitalne projekte.

Međutim, Uprava za kapitalne projekte je informisala da će projektant započeti izradu Glavnog projekta tek nakon dobijanja geodetskog snimka trase za glavni projekat vodovoda od razdjelne komore u MZ Korita do ulaza u pećinu.

- **Izgradnja objekta vizitiring centra sa pratećim sadržajima i parking prostorom** - U toku su aktivnosti koje se tiču definisanja korisnika predmetnog objekta.
- **Izgradnja TS 10/0,4 kV za potrebe vizitiring centra i 10 kV kablovskog voda od TS 35/10 "Bistrica" do TS "Vizitiring centar"** - Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma je pokrenulo inicijativu u cilju izrade kvalitetnog Projektnog zadatka koji će omogućiti nesmetanu realizaciju izgradnje objekta.

Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma formiralo je Operativni tim za praćenje realizacije projekta „Valorizacija Đalovića pećine“ opština Bijelo Polje, a koji čine predstavnici Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, Ministarstva finansija, Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Agencije za zaštitu životne sredine, Uprave za kapitalne projekte, Uprave za saobraćaj, Skijališta Crne Gore, CEDIS-a i Opštine Bijelo Polje. U toku izvještajnog perioda održano je više sastanaka Opretaivnog tima u cilju rješavanja otvorenih pitanja na realizaciji projekta.

Tabelarni prikaz ulaganja/realizacija:

Projekat: „Valorizacija Đalovića pećine“ Predgled realizovanih investicija, po godinama										
Po godinama	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Planirano 2023
realizovano	24.990	26.590	92.294	851.076	1.626.342	4.264.370	4.872.124	4.433.403	1.350.720	1.373.446

Od početka realizacije projekta Đalovića pećina do sada je ukupno investirano € 17.603.762 od čega je u prvoj polovini 2023. godine, odnosno u izvještajnom periodu realizovano € 61.853,63.